

KÉPJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések
felvétele ugyanott

— Budapest, december hó 24. —

Legendák a nagyapámról.

— A második részből. —

Irta: KISS JÓZSEF.

(Utánnymás tilos.)

(Egy új fejezet néhai való nagyapám vándorlásaiból. Ezuttal is, mint már annyiszor, holmi apró-cseprő nézeteltérések miatt vonul el és senki sem szedi ki a kocsikerekeit. — Egy szinte világfájdalmas levél keretében mondja el legújabb exodusának történetét. Összeütközésbe került nem a világrenddel, ami nem sokat zsenirozná, de a sameszszel (egyházfi), ami súlyosabb beszámítás alá esik. A samesz azon szent eklézsiának szája, hirhordója és házasságközvetítője. Idő az elmúlt század derekán. Színhely az omlatag, vén zsidótemplom udvara a hozzá tartozó kupaktanácscsal és publikummal. Reb Mayer Litvák épületes bucsubeszédet tart nekik biblikus vonatkozásokkal: félig istenes fejtegetés, félig mosolygó szatira, de mégis inkább szatira, mint fejtegetés. Éneklő hangon, széles gesztusokkal mondja el, mért az is hozzátartozik. Beszél a bibliai kor áldozati kultuszáról, amely elmúlt, és arról a csökevény-babonáról, mely annak a helyébe lépett s az óhitüeknél máig fenmaradt. Ugyanis a nagy bűnt megelőző alkonyaton kiki egy kakast, vagy egy csirkét áldoz az alvilági hatalmaknak, ráolvassa bűneit és háromszor megforgatja a feje fölött, mondván: te én helyettem mégy el az árnyak világába, én pedig ittmaradok, hogy sütkérezzem az áldott, az éltető nap melegén. A szokatlan motívum és a különös milieu indokolja ezen előljáró beszédet, mely a járatlanabbak irányában talán nem egészen fölösleges.)

Reb Mayer Litvák levelet irt Csátrul:

— Leányom, Mirja, baj van Köpeczen!

E szűk világban a lélek megzúpul,

Ideje már, hogy sátram felszedem.

Iszom, iszom, de már nem szomjuságbul,

Epe bőrom és só a kenyerem:

Átkom a rideg józanságot érje,

Mely rákönyököl a világ lelkére.

Belé ütődöm a nyitott ajtóba

És minden lompos engemet ugat;

Minden napom előre már megróva,

Szemés a gáncs, de torzképet mutat.

Lelkem rezgése a csillagot szórja,

Ők nem látják csak rostán a lyukat...

Rabszolga nép közt szárnyakkal születni:

A vad sora, kit önön nyája vér ki.

Ároktónél, hallom, vad vizek árja

Fele országra tengert tereget

És megszökött a puszták délibábja

És mezitláb jár a vizek felett.

Leányom, Mirja! fejem koronája,

Megint felkaptak, visznek a szelek —

A Tisza vize rajtam kifogott,

Küldj Ároktőre értem ladikot.

Hogy volt, mint volt? Hát összeröffenének,

A nagyfejúek s Csámpás, a samesz.

Mit tudják ők, mi fán terem az ének?

De ölik, aki más vizen evez.

Legfőképp Csámpást a fene enné meg,

Jó vége annak, tudom, ugy se lesz:

Szóval, kurtán, a pók szálát eresztett,

S a pletyka lassan engem is kikezdett.

Hogy bort csenek az áldozópohárból
 S a szombatot kájánul megszegem.
 Böjtöt sikkasztok s a falamiámról
 Nem tudatik, hogy ki és mi legyen.
 Nem is születtem, csak szakadtam ágról
 S rossz indulattal tele a begyem:
 A messiást is én csak azért várom,
 Mert megígértem vömnek tavaly nyáron.

Méltatlan lettem a kürtöt megfujni,
 És hosszunapon ölti gyászruhát —
 A község bizton rólam fog koldulni,
 Miért nem fujom inkább a dudát?
 Ellenben csóstitül fog az áldás hullni,
 Ha nem csinállok több zenebonát:
 Jó, hát megyek, üssön belé az átok!
 Az ördög legyen a ti czimborátok.

Ott zsongtak együtt sűrű hangyabolyba
 A roskadt templom gyepes udvarán:
 A Mekmek, Laska, Birbics, Zórik, Golyva,
 Lőcslábu Jób s a kañcsal Ábrahám.
 A közügyekre mindenik befolya,
 Vajmi kevés kell ahho' tudomány.
 Nyiszálták négykézláb a levegőt —
 Lendület ad a szónak sulyt s crót.

Elől a Csámpás, foltos, bő plundrába,
 Simléder-sapka tarkója hegyén.
 Kalácsot majszol, csakhogy járjon szája,
 Nem sokat lát, de duplán hall, szegény.
 Hirt hord; falu becsületét dézsmálja,
 Ezért kijár pogácsa és lepény:
 Itt-ott legényt, lányt összeboronál,
 És lakodalmon mókákat csinál.

— Sáh!¹ — mondok — sáh! Silentium, urak!
 Bucsuzni jöttem, ha meghallgatnátok.
 — A bibliában vannak mély kutak
 S eleven vizü csobogó források.
 A bölcs keres, a tudomány kutat,
 Keresni kéj, ha lelked el nem vásott...
 (De te, ó Csámpás, félek, hogy oda
 Az utat még nem találod soha.)

Ügyelj, én népem! így vagyon megírva:
 Van egy hegy, komor, zord kősvatag,
 Neve Azázel:² minden élet sirja,
 Se lomb, se fü, se hang ott nem fakad.
 E birodalmat a kísértő birja,
 Ki istenétől hajdan elszakadt —
 Itt gunnyaszt, tépelődik komor-tétlen,
 Nyomasztó, átkos egyedüliségben...

A szirfcsucson vad félelem tanyázik,
 A szakadékban ül az éji rém,
 S a szemverés, amelytől gyermek fázik,
 S az éhinség, mely országokra mén.
 A pokol erre szellőzi tornáczit
 S bujkál alant félelmes lávafény:
 Jó, hogy az ember oda nem talál,
 Álmodni véle már a kész halál.

És írva áll: e kárhozatvilágba
 Küldjék pusztulni a kecskebakot,
 Kinek fejére — ó te szegény pára! —
 A főpap minden bünt reáarakott.
 (Csámpás, ne fészkelődj!... A bibliába
 Ha nem hiszed, hát elolvashatod.)
 Ment-mendegélt az ügyefogyott kecske,
 Mint a cigány, mikor viszik deresre.

¹ Rövid, gyors á, annyi mint: Csend! — ² Mózes III, 16. 10.

Nos, feleim, hát halljátok tovább:
 Hogy minden elfogyott: oltár és szentség
 S nincs Áron, aki old és megbocsát;
 Azonkívül megdrágultak a kecskék,
 De olcsóbb lett a bűn és szaporább:
 Mi eleink nagybölcsen kieszték,
 Hogy apró jószág pótoljon nagyot:
 Tehénkét csirke és kakas bakot.

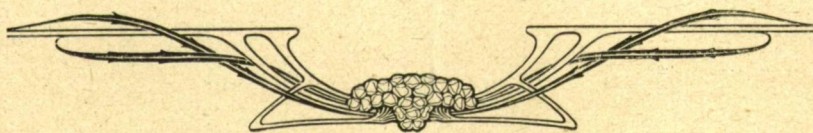
És jóváhagyták rögvest odafent
 S szokásba jött — a törvény mind így támad:
 A nő magának jérczécskét nevelt
 S kakast az ő eltévelyült urának,
 És ráolvassák, amikor betelt,
 Bűnlajstromát tavasznak, télnek, nyárnak,
 Fejük felett lóbázva, mint dukál,
 Rebesgetik: »Helyettem kis madár!«

Csapkod a himje, a tyuk kotkodál,
 Csipognak együtt, mintha üzné vércse —
 Bolond kakas! Keményen pörbe száll
 S kakas után indul mindig a jércze,
 A fő azonba' hogy a czél talál,
 S a szándékot a jó isten megértse:
 A többi, mondom, bliktri, bliktri mind —
 Fő, hogy bűnözni lehessen megint...

Haptákba Csámpás! Hadd mosom fejed,
 Eleget csusztál, mint kigyó, hason.
 Most jön — vigyázz! utolsó fejezet!
 Ma te leszel megváltó kakasom.
 A bűneim én testálom neked
 És tarajodra im ráolvasom:
 Helyettem idd meg bűneim levét,
 Te legutolsó, hűtelen cseléd!

Fartolt a Csámpás, én meg sebtibe
 Bokán felül két lábszárán ragadtam
 És feldobám a pusztá semmibe
 S fejem fölött háromszor megforgattam.
 »Kukorékolj, Csámpás! Nincs semmi bibe!«
 Biztattam és letettem egy darabban:
 A gyepre raktam, hogy ne törjön el,
 Ha fel nem kelt, még most is ott hever...

Azután mentem, merre int a távol,
 A merre tágul a kék boltozat,
 Mizraimból, a rut rabszolgaságból,
 Ahol gazdátlan szabadság fogad.
 Lelkem ujjong... nincs semmi, ami vadol...
 Küldj csolnakot és ne késsél sokat.
 Tavaszi fényben csillan meg az ájér —
 És evvel maradok: apád, reb Mayer.

Krónika.

Karácsonyi ajándékok.

— decz. 22.

Az ajándékozásnak a logikája egészen ellentétes az időjárásnak a logikájával. Az idő nyáron kényszerít rá kigombolkozásra, ellenben az ajándék télen készíttet rá arra, hogy levetközzél. Nyáron gyönyörű és Nanking városáról elnevezett porcellán-nadrágot hordasz, télen ellenben kénytelen vagy felöltöni a nadrágok legdicsőbbjét és legagyonvasaltabbját, a »spendir-hózent«. Mikulás, karácsony és ujesztendő, — mind a három az ajándékok ünnepe, nem is beszélve arról, hogy a farsangi cottilion-táncznak — amelyik már ugyan nem pantallót, hanem annak a nőnemű párját jelenti — az alapgondolata szintén az ajándékozás.

Szóval, a tél az ajándékozás ideje és miután ezt konstatáltam, sőt világosan be-is bizonyítottam, egészen komolyan magam is kíváncsi vagyok arra, hogy hova a csudába sikkadna el ez a cikk-kezdő elmés kiindulópontom akkor, ha a balvégzet nem magyar krónikássá avatott volna, hanem véletlenül a melbournei »A Hét« munkatársává szegődött, vagy pedig a capetowni »The Week« című lap hóoch meets című rovatának a táplálására rendel ki. Mert Melbourne is, Fokváros is a déli félgömbön vannak, ott pedig ilyenkor dühöng a java nyár, a kánikulát jelentő csillagzatok ilyenkor ott ragyognak, az ausztráliai férfiu tehát karácsonykor kettős okon gombolkozik ki és követi példáját a zulukaffer férfiu is annál könnyebben, mert bölcs, bár pogány előrelátással sohasem gombolkozik be.

De maradjunk az északi féltekén és vonjuk le az ajándékozás téli logikájának a konzekvenciáit is. Persze nem addig a végső következtetésig, ameddig elmegy az örök tél lakója, az eszkimó, aki Linné és Jussieu, valamint Ross kapitány állítása szerint agarius muscariust, már hogy bolondgombát eszik, ha egy igazán görbe Szilveszter-estét akar csinálni magának. Madách jelentése szerint pedig — nem tudni pontosan, hogy még a gomba evése előtt-e, vagy pedig utána — megajándékozza a hozzája vetődött idegent a legdrágább kincsével, a Wright utasításai nyomán sárkány-rendszerre épített feleségével.

Maradjunk tehát az északi féltekén, de csak a mérsékelt égöv alatt, amelyet azért neveznek mérsékeltnek, mivel sem hidegben, sem melegben, sem napfényben, sem esőben mértéket nem ismer és ahol ránk köszöntött most megint az ajándékozás évszaka. És az ajándék, mint egyáltalán minden szeretet, gondot követel. Tulajdonképpen abban rejlik az ajándéknak az igazi értéke, hogy mennyi gondkincset rejt magában. Nem csupán a gazdasági, finanziaális gondot gondolom itt, bár mint az áldozatkészség-jelentkezése az is értékmérő, hanem a kitalálásnak, az ötletnek, hogy úgy mondjam az ajándéki furfangnak a gondját. Mert semmit sem ér az ajándék, ha nincsen benne ötlet is, ha nem nyilvánul meg benne a szerető gondolás fantá-

ziája is és igaza volt annak az agglegénynek, aki azzal mulatta magát karácsony estéjén, hogy az ajándékba kapott tizenkettedik pár papucsnak a felével agyoncsapta az ugyancsak ajándékba kapott tizedik számú himzett házisapkát. Mert a rokon szeretet gondjának a fantáziája az agglegény nagybácsival szemben hamar ki-merül és szárnyaszegetten állapodik meg a házisapka vagy stikkelt papucs konvencziójában. Ha pedig a legény még nem agg és nem nagybácsi, hanem csak cousin, akkor készen van a készen kapott ötlet ajándéka, az ezüst, esetleg alpakka cigaretta-tárcza, vagy pedig a rendkívül hasznavehető és mindennap applikálható alabástrom levélnehezék. Különösen czélszerű kifezetlen számlák, adóintések és egyéb értékpapírok még súlyosabbá való tételére.

A gyerek otthon persze leginkább rugóra járó bádogmotorokat kap, mert azok romlanak el leghamarabb, vagy pedig szintén bádogból készült trombitákat és szájharmonikákat, mert azok tartanak legtovább és velük lehet böszíteni még tavaszra is, ablaknyílás idején, a szomszédokat. Viszont, a hasznos ajándékok között első helye van az e célra alakult asztaltársaságok étlapján a meleg harisnyának és a vizálló cipőnek. Mert ezeknek azután igazán és őszintén megörülnek a gyerekek. Hiszen semmiben sem lehet olyan jól kipróbálni a józsefvárosi mellékutca sarát, mint éppen januári hócsatákban, meleg harisnyában, meg olyan cipőben, amelyikről éppen az a virtus, hogy bebizonyítható, hogy juszt sem állja a vizet.

Gondolat nélkül, vagy sablonra elgondolva tehát, — ezt azután már mind a két félgömbön igazságnak kell elfogadni — az ajándék in ultima analysi semmit sem ér. Nem az ajándék teste az, ami fontos, hanem az ajándék lelke: az ötlet, a gondolat. És ezért olyan fejkavaróan szép ünnepnapok ezek, Mikulástól Vízkeresztig mindannyian.

Cholnoky Viktor.

A kék huszár.

Irta: MOLNÁR FERENCZ.

A hölgy, akiről itt szó van, olyan gazdag volt, hogy nemcsak hogy saját automobilján járt, hanem két évvel idősebb is volt, mint a férje. Az egész történet egyébként, ahogy itt következik, oly végtelenül egyszerű, hogy tulajdonképpen nem is volna szabad betűkkel leírni, mert érzem, hogy ezzel valami fontosságot nyer, ami ártalmára van. Az ilyen történetet egyszerű véletlenül hallani kell, nem olyan embertől, akinek az van az arcára írva, hogy: »most elmesélek valamit«, — hanem olyantól, aki ártatlanul mondja el, aki nem tudja, mi benne a szép, nem érzi, mi benne a fontos, nem látja, mi benne az emberi és a végtelen. Így hallottam tudniillik én. De az én szomorú pályámon, ahol az ember elbeszélő, nem lehet másként visszaadni ezeket a friss dolgokat, mint bizonyos formában. És hogy mindjárt megnyugtassam a szives olvasót, hát éppen ez az a fajta történet, amely rögtön tönkremegy, amint formába öntik.

Mit csináljak? Elmondom.

A hölgy gazdag volt és két évvel idősebb, mint a férje. De azért szép volt, és mikor az Operába mentek és a hölgy kiszállt az autóból, úgy, hogy a lábát messzire lenyújtotta a hácszó felé, aztán mutatott egy darabkát a juponjából, aztán rögtön megjelent a szép kis feje a kocsijában, — azok, akik gyalog jöttek, megálltak és hosszan ránéztek. Az ura komoly kis fekete ember volt és öntudatosan ment mellette, vigyázott, hogy mindig legalább oly elegáns és méltóságteljes legyen, mint a felesége.

Egyszer, mikor így hazamentek az Operából, azt mondja a kocsiiban a férje:

— Kérlek, jöjjünk tisztába a kék huszárral.

— A kék huszárral? — mondja az asszony minden emóció nélkül. — Mi közöm nekem a kék huszárhoz?

— Kérlek, — mondja a férje egészen nyugodtan, de igazán nyugodtan — én magamat okos embernek tartom.

— Az is vagy.

— Igen, és ismerlek téged. És a legszebb férji feladatok egyikének tartom azt, amit most csinálok. A kék huszár ma velünk ült a páholyban.

— Igen.

— Tegnapelőtt nálunk ebédelt.

— Igen.

— És holnap nálunk fog vacsorálni.

— Igen.

A férj igazán nyugodt volt. Ezt annyiszor mondom, hogy még gyanússá válok vele. Azt fogják hinni, hogy nem is volt oly nyugodt, mint én hiszem. De kérem, az Isten szerelmére kérem önöket, higgyék el nekem, hogy a férj teljesen nyugodt volt, egyszerű, egyenletes hangon beszélt és a szemében sem volt semmi olyan kifejezés, ami eltitkolt izgalomra vallott volna.

— Igen, — mondta a férj is — és én figyelmeztetni akarlak téged valamire. Te olvastad a Karenin Annát.

— Igen.

— Abban van egy pár oldal, amit én minden nyomtatott oldalnál többre becsülök. Ezek az oldalakon az a jelenet van leírva, amikor Anna megjön a vonaton és Wronsky először látja meg őt. Mire a pályaudvarról kimennek, Wronsky az anyjával és Anna a férjével, akkorra már Wronsky szerelmes Annába és Anna szerelmes Wronskyba. De a könyvben ez a szó: »szerelem« nem fordul elő, ezt a jelenetet huszszor olvastam el egymásután és sehol nem tudtam benne azt a pontot, azt a mondatot megtalálni, ahol felkiált-hattam volna: »itt kezdődött, ez az a pillanat, amikor megszerették egymást«. Elolvashatod százszor is, ott szó van a vonatról, a pályaudvarról, néhány emberről, egy balesetről, tudja Isten még micsoda távoleső dolgokról, és mikor a végére érsz, mégis azt érzed, hogy ezek ketten itt most tíz perc alatt beleszerettek egymásba. Egy rossz író ezt írta volna: »Tudja Isten hogyan, tudja Isten miért, a férfi szívében feltámadt a szerelem«. De ez az író nem írt semmit erről és mégis mindent tudunk. Nekem ez rendkívül tetszett.

— Nos? — mondta az asszony.

— Ez az életben is így van — szólt a férje. — Így van az életben is.

— Igen.

— Ostoba ember, aki szavakat, mozdulatokat keres. Ha az ember addig vár, amíg egy asszony egy gyanus szót mond, akkor már le is késett mindenről. És mikor már az asszony valamit mond, vagy egy mozdulatot tesz, akkor már a férjnek semmi csinálni-valója nincs többé. Azért szólok most, édesem, mert én nem várok addig.

— A kék huszárról van szó?

— Arról.

— És te azt hiszed...

— Azt hiszem, hogy ma este, a páholyban volt az a tíz perc, ami Anna esetében a pályaudvaron telt el. Nem hallottam semmit, nem láttam semmit, de az érzésem azt mondja, hogy ha valamikor szabad neked erről szólnom, akkor annak most van az ideje. Megkockáztatom azt, hogy tulkorán szólok. De inkább nagyon korán, mint egy kicsit későn.

— Kérlek, — mondta vidáman és őszintén a hölgy — én belemegyek ennek a megvitatásába. Várj egy kicsit. Be fogom hunyni a szememet és visszagondolok a kék huszárra. Hagyj egy-két percig nyugodtan, csöndben. Aztán majd megmondom, hogy mit érzek, mert magam is kíváncsi vagyok rá.

Boldogan mondta ezt és őszintén érezte. Derék, tisztességes nő volt.

Most az következett, hogy a hölgy behunyta a szemét és csöndben ült a kocsijában. Az arcán valami futó kis mosoly járt, látszott, hogy dolgozik a fantáziája és mulattatja az, hogy belenéz a komplikált, de tiszta kis lelkébe. Aztán felbiggyesztette a száját és még mindig csukott szemmel, halkán, vigan mondta.

— Nem... nem hallok semmit.

— Semmit?

— Semmit. Ha becsukom a szememet, látom a kék huszárt, de nem érzem. Csak a külső képe, a kék attilája, a hangja, a színe, a formája jelenik meg előttem. Az idegrendszerem semmiképpen nem rezonál rá.

— Kérlek, — mondta nyugodtan a férj — légy szíves, csinálj még egy próbát. Idézd vissza a szavait és különösen a szemére, a tekintetére gondolj. Én éjjel, ha nem tudok aludni, sokszor gondolok így csukott szemmel boldogult anyámra. Annak is először a külső képe jelenik csupán meg előttem, de aztán, ha a tekintetét képelem el, egyszerre végigfut rajtam a melegség és a szomorú emlékezés.

— Jó, — mondta az asszony most már komolyabban — megpróbálok.

Ismét csönd következett, s az előbbi kép: a lecsukott szemű hölgy a furcsa, vizsgálódó, ellenőrző mosollyal az arcán, de valami nagy figyelemmel a vonásain, mintha a saját szívhangjait hallgatná, s mellette a komolyan maga elé néző öntudatos kis elegáns fekete ember.

Most tovább tartott az önvizsgálat, mint az imént. Aztán kinyitotta a szemét az asszony és komolyan, őszintén mondta:

— Semmi. Abszolút semmi.

A férj derűs arccal nézett rá. A kezét nyújtotta feléje. Kezet fogtak.

— Buta ember vagyok — mondta.

— Nem, — mondta az asszony — okos ember vagy. Impozáns, amit most csináltál. Annyi lelkierő, annyi okosság, annyi nyíltság és férfiaság volt ebben az egészben, hogy boldog és büszke vagyok. Te drága. Te drága.

Melegen és igazán nyíltan, szépen nézett az ura szemébe. Szép estéjük volt ez a mai. Igazi szép, nemes, hitvesi pillanatok voltak ezek.

A kocsi megállt velük. Felmentek a lakásba. A férfi a hálószobájába ment, az asszony pedig bement a kis lányához. Egy kilenczéves, okos kis lányuk volt, ezt eddig nem is mondtam.

A gyerek már aludt.

— Későn feküdt le, — mondta a kisasszony — egész este írt.

— Irt?

— Igen. A naplóját írja most.

És már ment is brutálisan a gyerek szekrényéhez és már hozta is a krajczáros irkát, amibe szegény a naplóját írta.

Az asszony mosolyogva vette át a füzetet.

— Jojczakát kisasszony, — mondta — ezt beviszem, úgy sincs olvásnivalóm éjszakára.

Lefeküdt és megnézte a naplót. A naplót tegnap kezdte írni a gyerek.

Legfelül ez volt.

»A kék huszár a legszebb ember a világon. Az volna a legnagyobb boldogság, ha Ilona nagynéném férjhezmenne dr. Bányai Bélához és akkor én is nyoszolyulány lehetnék és a kék huszárt nekem adnák vőfélynak és akkor én fiakkeren mehetnék a kék huszárral a templomba és karonfogva mennék vele és az oltárnál állanék vele és sokáig ott állanék vele.«

— Ejnye — mondta a hölgy.

Más nem volt a naplóban a kék huszárról. A hölgy eloltotta a lámpát. Behunyta a szemét.

— Furcsa — mondta magában.

Megint meggyújtotta a lámpát. Még egyszer elolvasta, amit a gyerek írt. Aztán végleg eloltotta a lámpát. Behunyta a szemét és hallgatózott az idegrendszerén, mint egy félóra előtt, a kocsiban.

— Egészen tisztán, világosan, nyugodtan érzem, — mondta magának még mindig csukott szemmel — hogy szerelmes vagyok a kék huszárhoz.

Éjszakai ima.

Adj — aki ezeket adod —
Pár vig reggelt, pár jó napot,
Pár szép hetet és hónapot.

Fehér, meszelt kastélyszobát,
Zöldpenészes pinczék borát,
Nőt, ékszer, dalt és zongorát.

Vén, fényes, barna sifonért,
Benn' hűs fehérneműt — fehért:
Kis semmiket, a mindenért.

Adj aratást, adj szüretet,
Sáros őszt, havas teleket,
Két jó lovat, két gyereket.

Egy tehénkét, egy hű kutyát,
Ötven-hatvan szép régi fát:
Halas ér fusson köztük át.

Adj békét, hogy ne fájjanak
A vágyak, és ne vájjanak,
Mint éhes holló-madarak.

Adj megvetést, gögöt, derüt,
Az édes mellé keserüt,
Halált: könnyűt; sirt: egyszerűt.

Kemény Simon.

Toll és tör.

— decz. 22.

BOSZUT ÁLLNI nem nobilis dolog, tehát természetesen, hogy a politikusok boszut állanak. Polónyit nem választották be a delegációba és ezt a sérelmet az érdemes honatyá azzal torolta meg, hogy kedd délután a Ház határozatképességének megállapítását kérte. Ebben a kérdésben nem lenne kivetni való, ha Polónyi jóelőre nem győződött volna meg arról, hogy a Ház határozatképtelen. De Polónyi előbb magánszorgalmából összeszámálta a honatyákat, s mikor biztos volt afelől, hogy nincs az a hatalom, mely több órán belül száz honatyát beszállithasson a képviselőházba, felállott és jámbor ábrázattal a határozatképesség megállapítását kérte. Hát persze hogy a Ház nem volt határozatképes. Ez bizonyos volt abban a pillanatban, amelyben Polónyi a határozatképesség megállapítását kérte. Hiszen ha csak egy parányi kilátás lett volna arra, hogy a határozatképesség körül nem lesznek bajok, Polónyi nem firtatta volna, hogy hány képviselő tanácskozik a Házban. Denique, Polónyi boszuja sikerült. A viccz pedig ebben a kis felfordulásban nem a hat óráig tartó ülés. Kacagni való csak az, hogy a törvényes formák betartására Polónyi vigyáz, még pedig boszúból. Amikor boszut akar állani, nem követ el inkorrektiséget, hanem a törvényes formáknak tesz eleget. S hát nem kacagtató, hogy a magyar törvényhozáson úgy lehet boszut állani, hogy az ember a törvények betartását követeli? És pláne, hogy éppen Polónyi Géza követeli.

NAGY ZAVARBAN lehet a főváros: most választott magának egy csomó tanácsnokot és az első alkalommal, hogy megszorult: a szomszédba ment tanácsért, az Akadémiához. »Te szent páp, te szent páp, mondd meg azt az egyet, hát én már utcákat el se nevezhessek?« — no igen, mert arról van szó, hogy nagy keresztelő lesz Budapesten, az új utcákat, utakat fogják elnevezni és a város az Akadémiához fordult nevekért és főleg rendszerért, ami szerint az egészet csinálja. Heinrich Gusztáv nagyot nézett, — hogy lehet ezt kérdezni: hát a legszebb utat Heinrich Gusztáv-utnak kell elnevezni... ami pedig a rendszert illeti, e tekintetben forduljanak az Akadémia régi, jól bevált gyakorlatához: vegyék át a berliniek, vagy a müncheniek rendszerét. Hogy ez plágium? Na és aztán! Mi van abban?

(v.) Mikor az urak megéheztek a honmentők babérait, Vészi Józsefet megtették hazaárulónak, hogy vele szemben megmenthessék a hazát. Vészi vállalta a szerepet s külföldre költözött. Itthagya a megmentett hazát, nehogy jelenlétével problematikussá tegye az urak előtt, hogy csakugyan ők a hon megmentői. És az urak jól érezték magukat a hazában, melyet lefoglaltak maguknak. Hogy nyugalmaikat semmi se zavarja, Vészi megtette nekik azt a szíveséget, hogy helyettük ő vigyázott az országra. Ahány közjogi östobaságot csempésztek be ellenségeink a külföldi sajtóba, Vészi valamennyit helyreigazította. Ahány panaszt loptak be Európa közvéleményébe a magyarországi nemzetiségek üldözéséről, elnyomásáról, Vészi valamennyiről kimutatta a németországi sajtóban, hogy rosszakaratú hazugságok. Hogy ez a munka mennyire hazafias volt, annak legjobb bizonyítéka, hogy egy napon a magyarországi szociálisták lapja gyászkeretben adta ki Vészi József nevét. És akit ennyire agyonverték az ellenségei, meg a »barátai«, az most

visszatért közibénk s lapot indított *Budapester Presse* címmel. Az agyonvert ember ellenségei és »barátai« nagy bámulatára és még nagyobb szörnyűködésére megszólalt azon a csodás hangon, melyen a magyarországi sajtóban csak Vészi tud beszélni. És jönnek majd a (V.) jelzésű cikkek, a tudásnak, temperamentumnak, friss és eleven szellemnek nagy-szerű megnyilatkozásai. Egy párat már el is olvastunk azokból. Hiába a mitológia jelenetei néha megismétlődnek: Antheus mindig új erőre kapott, valahányszor a földet érintette...

SUTÁN, SÖTÉTEN ÉS MISZTIKUSAN, minthogyha a pásztorlevelek katakombáiból imbolygott volna ki, egy új vendég vegyült a kultuszvita bomlott fogalomtánczába: a könyv. Amikor — egy reverenda árnyékában — először haladt el a többnyire maszkírozott és piros- és feketedominós fogalmak parlamenti testőrsége közt: meglepetten és konsternáltan néztek össze: ki ez, mit akar, hogy jött ide ez a parvenü? Már széjjel is tépték volna az ismeretlent, ám váratlanul előlépett egy fiskális, hajdan, emberöltők előtt maga is íródeák és kenetes, ezüst-fekete veretű szavakban, amely nem vala hiján prókátori praktikáknak sem, oda teregette a dolgot, hogy az ismeretlent: a könyvet csak elrettentés okából mutatja be a nagy vigalomba: ut ne peccatur. Elő is sorolta az ismeretlen bűneit: lázít a rend ellen, a kis ólomkatonáit a tekintélyek és bálványok ellen vezérli, és ciszternákat fur a nemi morál Vaskapuja: a házasság alá. És beszélt és beszélt — nem arról, hogy micsoda végzettség és szomorú magátólértetődőség van abban, hogy amikor a magyar parlamentben először beszélnek könyvekről, akkor a rossz könyvekről van szó és nem is arról, hogy hogy csitulnak a vulkánok harangozókká, — hanem arról, hogy a könyv vírusa micsoda kémiai reakciókat támaszt a nemzeti társadalom lombikjában. Elő is sorolt egy pár rossz könyvet és nem volt egy szava sem, amikor az öldöklően komoly Molnár János spontán lelkesedéssel Kiss Józsefet is a pornografus lepkegyűjtemény színes pillangói mellé szurta. Hát kérem, Molnár János nem lep meg senkit; mindenki megszokta már, hogy az öreg tiszteletes évenként egyszer, a kultuszvita idején nagytakarítást csinál az ő szellemi pinczelakásaiban és ilyenkor a legfücsább penézsombok — az etnografusok szerint az ország egyes vidékein bolondgombának hívja a simplex nép — kerülnek napfényre. Sőt. Ő mintha bizonyos fejlődésen ment volna át... a Wlassics kultuszminisztersége alatt — akkor archeológiával foglalkozott a szent ember, kriptákat dult szét és hullákat ástott ki a Pantheonból — Kiss József mellé mint közveszélyes lilomtiprót, himpor-sikkasztót és pornografust rég elhunyt kollégánkat, Shakespeare Vilmost is odaállította. Wlassics akkor egy nobilis gesztussal megvédte a halottat, az élő — gondolta — maga is meg tudja magát védeni, ha épp szükségét látja. Nem látta szükségét, és talán ez az oka, hogy a humor nélkül is humoros tiszteletes most megint belékötött. Ez azonban mind nem fontos, — iam vidi alios ventos — a fontos az, hogy Kenedi Géza, aki a presztízst végre is a liberálizmusának és a literatúrának köszönheti, az első alkalommal nyílt hadállásban szembe fordult a liberálizmussal és a literatura szabadságával és ezzel mintegy márkázta, szabadalmazta a reakció és a betűiszony golyószerűit. Hiszen ez is megmagyarázható: Kenedi Géza, aki azelőtt maga is ott volt, sőt irányt jelölt azon a lokomotivon, amely a magyar polgárság politikáját, gondolatait, gusztusát röpitette új tájak felé, kénytelen azt látni, hogy a haladás új sineket vert a magyar földbe s azon modern konstrukciójú gépek messzebb, gyorsabban, több komforttal viszik az embereket, akik lassankint észre is veszik a különbséget; kénytelen látni, hogy a gondolattermelés, eszmetisztulás, célkitűzés munkáját most is könyvek és írások végzik, ezek a könyvek és írások azonban... hol van a tavalyi hó? ... nem az ő könyvei és írásai. Kénytelen látni, hogy az ő gondolat-szférája ma már izoláltan —

sőt ellenségesen — kering a polgárság gondolat-szférájával, hogy a rakéták, amiket az ő írásai gyujtanak, hatástalanul pukkanak szét a saját szó-tűzükben. Hogy ezek után a — rossz néven ne vegye, nem sértő szándékkal mondjuk — Polónyi Géza receptje szerint Priamust követi, aki agg korára az oltár mellé menekül: az a legpszichológikusabb dolog; valamint az is, hogy a parlamentben adja vissza a könyvkritikusoknak a kölcsönt, mondván: nem az én könyvem a rossz könyv, hanem a tied, erkölcsstelen, gyaurl kutya!

HOGYAN LETTEM TAG?

Ötvenen szavaztak rám. Ötven író mint egy ember adta rám szavazatát. Többek közt a haza legnagyobb nevei. Ilyen nevek: Ficzipurósi Tihamér, Gölömb Barnabás, Töhötöm Hajdu Vlidomér; a nagy Kovács Péter; Szentberek Nándor és más hasonló nevek.

Pardon! Ne tessék gunyosan mosolyogni! Ezek hazánk ama nagyjai; akik a legnagyobb csendben dolgoznak az irodalom mezején. Olyan csendben, hogy tolluk serczegésétől is megóvják az avatatlan fület. Nehéz feladat volt hozzájuk bejutnom. De nem kíméltem fáradságot és egyéb áldozatot célomért, mely főképp abból állott, hogy e nagy emberek ígérétét megnyerjem a magam számára.

Legkönnyebben Ficzipurósihoz jutottam be. A nagynénem valamikor ugyanabban a házban lakott, amelyben e nagy férfiú ifjukurát élte. A szabóm pedig neki is dolgozik és így a számlájához mellékelte ajánlólevelemet. A mester fogadott. Ott ült karosszékében és épp a pipájába furt bele egy vékony rézpálcikát.

Térdreborultam és csak ennyit rebegtem:

— Mester! Adja rám áldását és szavazatát.

Rideg tekintettel mért végig, kihuzta a rézvonót a pipájából és megcsiklandozta vele az orromat. Majd tót dialektusban így szólt:

— Nyehéz! Nyehéz tagnak lenni a mi irodalmi társaságunkban. Hogy hívják magát?

— Kelesei Zsoltobár.

— Jó név. Mert sohasem hallottam még. Persze ön még sehová nem irt semmit.

— Sehová! — feleltem elsápadva.

— Akkor biztosan beválasztjuk. Én rászavazok.

Boldogan rohantam el. Kocsin elhajtottam Kubik József magánhivatalnokhoz, aki távoli ismerőse Vörös József Gábornak. Ez a Vörös József Gábor rokona Pállik Masu mérnöknek, akinek a fia ötven koronával tartozik Reisz Gyula főpincérnek, aki viszont egy házban lakik egy Ferenczy Pál nevű lakatossal. Ez a Ferenczy egy iskolába járt Töhötöm Hajdu Vlidomérral.

Kubik nyomban eljött velem Vörös József Gáborhoz, aki telefonon beszélt Pállik Masuval, hogy annak a fia lépjen érintkezésbe Reiszszal és ez megkérje Ferenczyt, hogy azonnal táviratozzon az érdekemben Töhötöm Hajdu Vlidomérral. Néhány nap múlva levél érkezett hozzám a következő tartalommal.

»Kedves uramöcsém! Értesülöm, hogy magga tag akar lenni a Szvatopluk irodalmi társaságban. Én részemről maggára fogom szavazni. Hajdu Vlidomér.«

Ötvenen ígérték meg, hogy rám szavaznak és miután odahaza elégettem összes kompromittáló írásaimat, meg is választottak.

Maximus.

Nem bírom felfogni, hogy állhatja ki a londoni társaságot. A dolog ebből áll: egy csomó átkozott senki beszélget semmiről.

*

Azok a művelt emberek, akik szép dolgokban szép értelemet találnak. Az ő számukra van remény.

Politikai szilánkok.

— decz. 22.

Mióta Zelenyák János képviselő lett, az utolsó romlatlan kedélyt is korrumpálta a politika, de azért még most is akadhat olyan hazafi, aki nagy elbusultában odaveri pipáját a mestergerendához ezzel a sóhajtással:

— Hej, csak én beszélhetnék egyszer a királylyal! Tudom, menten belezökkenne az ország szekere a rendes kerékvágásba!

S mert éppen a magyar politikában van már precedens csudákra, miért ne követhetné ezt a kívánságot nyomban a megvalósulás? A mi magyarunk összepakoltatná a czókmókját — valahogy az anyjuk a Boszniában szerzett vitézségi érmet ki ne feledje az uti készségből! — és bizonytalan érzések közt indulna neki Bécs városának. Ott azután, amikor a legigénytelenebb udvari lakájnak megvallaná, hogy mi járatban van, egyszerre a leghihetlenebb meglepetések érnék.

— Az ország érdekében akar tanácsot adni? — kérdezhetné tőle ez a szerény férfit, akit pedig csak a szele ért a beavatottságnak. — Hát hova akar menni? A Burgba, vagy a Belvederébe? Kinek az ajánlólevelét hozta: gróf Khuen-Héderváry Károlyét, vagy...

A kérdés másik felét már nem merem ideírni, mert vagy sajtópör lesz belőle, vagy még nagyobb baj. Hiszen mesét kellett költenem ahhoz is, hogy idáig el tudjak jutni. S dobogó szívvel gondolok arra, hogy csakugyan szabad-e bevallani azt, amin mindenki nehéz gondok közt tépelődik. Bécsből elfojtott, dadogóan óvatos hírek szivárognak csak hozzánk a levegő ismeretlen útjain s még így is döbbenetes az a kép, amit arról a csendes, titkos, de annál irtóztosabb erővel folyó küzdelemtől megrajzolnak, amely ott folyik most két világ közt életre-halálra. A múlt, a jelen és a jövő állanak egymással szemben. A letűnőben levő nap és a hajnalhasadás közt tört ki a háború. S azokon, akik látják a gigászi mérközést, valami szomorú és izgalmas előérzet hideglelése fut keresztül: vajjon megismétlődhet-e az a legenda, amely elmondja, hogy — nyugatról is fölkelt már a nap?...

*

Ki tud itt pozitívumokat? De ki meri vállalni a szerepet, hogy továbbadja azt a konkrét bizonyosságot is, mely valahogy elszabadult a könyvek és eskük pecsétjével elzárt titkok közül is? Csak azt érezzük, hogy a história hajóját lázas buzgósággal fütik most, hogy egyszerre mérföldeket birjon átrepülni. Lehet, hogy akad kéz, mely kinyitja a kazán szelepét, mielőtt katasztrófa történik. De olyan a feszültség, hogy minden pillanatban bekövetkezhetik a robbanás is, amelynek füstje egész Európát elboríthatja.

Természetes, hogy ilyen pillanatokban senki sem törődik a magyar politika kis halászbárkájával. A mi játékpárlamentünk legprepotensebb vihara sem okozhat most akkora szelet, hogy a Burg tetején busuló szélkakas csak egyet is nyikorogjon miatta. Az a bizonyosság, hogy az emberi természetnek vannak törvényei, melyeknek föltétlen bekövetkezését semmi erő el nem háríthatja, a hatalom magasságá-

ban vergődő sasoknak figyelmét eltereli az országut hangyáiról. De a mi agyunkon is a jövő ezer kérdése kopogtat. Akkor is csupa bizonytalanság áll előttünk, ha minden úgy következik, amint azt előre megállapították. Hát még ha az az ágbogas, rettentő elkeseredéssel és mérhetetlen kétségbeeséssel dolgozó intrika kerekedik felül, amely a história előre lerakott sineinek új irányt akar szabni!...

*

Mennyivel jámborabb, enyhébb és ártatlanabb az az undorítóan kedves szórakozás, amely itt folyik a mi malunk alatt! Ebéd után a feketekávé mellett egészségi czélokból is üdítő, ha az ember a lapok politikai elmefuttatásait figyelemmel követi. Ezek hiven visszhangozzák azt a kérdést, amit untalan hallunk a képviselőház folyosóján, a miniszterek előszobáiban és a függetlenségi pártkörben egyaránt:

— Mi lesz?

És kellemes tudat, hogy nem szerencsétlenség, ha erre a sok kérdőjelre úgy felelünk, hogy az is szédelgő, aki határozottan válaszolni mer reájuk. A hét derekán egy nagy világ-lap munkatársa jelent még a miniszterelnöknél s karácsonyi érdekességnek intervjut kért tőle a politikai helyzetről. Héderváry kedves zavarral felelt neki:

— Kérem, kívánjon tőlem, amit akar... De a politikai helyzetről nem beszélhetek, mert higgye meg, magam szeretném legjobban tudni, hányadán vagyok vele. Bármint is mondok ma, már holnap megczáfolhatják az események.

A külföldi újságíró savanyu mosolygással vette tudomásul ezt a refust s pár szóban valószínűleg azt gondolta, hogy a miniszterelnök ötletesebb módon is közölhette volna vele, hogy nincsen kedve kötélnék állni. Pedig talán soha annyira őszinte nem volt a miniszterelnök, mint most, mikor bevallotta, hogy semmit sem tud. Ha a végletek találkozása bizonyíték, konstatálhatjuk, hogy Polónyi Géza, aki pedig sohasem volt tulságosan skrupulózus, mikor az augur szerepét játszhatta, egy nézetten van vele és sűrűn emlegeti mostanában:

— Még én sem tudom, mi következhetik! Nem lehet jóslgatni!

Mondanunk sem kell, hogy Polónyi ez a bizonytalanság éppen nem ejti kétségbe...

*

Rémképeket festeni azért természetesen nagyképűség volna. Mert mi következhetik, ha a dolgok a legrosszabbul is alakulnak? Az bizonyos, hogy az az aggodalom, mely vágyva sorvasztja a függetlenségi pártot, hogy netán a végzet az ország ügyei intézésének felelősségét parancsolja reá, egészen alaptalan. Jó darabig nem kerül új garnitúra az ország egyébként kétes eleganciájú szalonjába. Már most: megszavazza-e a Ház simán a véderőreformot, vagy folyik az ellen még hónapokig a névszerinti szavazások lelkes harca; lesz-e új választás, vagy ez a parlament huzza tovább a napidijakat: nagyon alárendelt és efemer kérdések. Egyetlen fontos és súlyos probléma csüng a monarchia felett. Ha ez szerencsén megoldódik, a többi magától eloszlik, mint a köd.

— en.

A kivénhedett vándor.

Irta: LOVIK KÁROLY.

Az ünnepeket megelőző alkonyaton a városka fölötti éger-erdőn csendesen szivarozó, rókapirosból deresedő, sovány, öreg ember ballagott át. Kopott városi bunda volt rajta, kifényesedett fekete szövetből, olcsó prém-mel; a lábán csillogó sárzipő. Szakálla összekeveredett a bunda szürke torkával. Hóna alatt temérdek apró és nagyobb csomag volt. Kis kuvasz-kutya követte, amely élénken ugatott a fákon ülő varjakra. Esteledett; a köd és pára összeomlott a sötéttséggel.

— Megállj — szólt egy hang a nyiladéknál. — Ki vagy, hová mégy? Ez a városi erdő.

Vadászklubos, pus-kás férfi volt; kövér, jóképű, nagyorru, pápaszemes ember; nyilván az erdész. Mellette rosszkedvű, borzsinű kutya, amely morgott, mikor a kis kuvaszt megpillantotta, de gazdája egyet toppantott csizmájával, és a vizsla lefeküdt a nyúlós avarba.

Az öreg ur kivette szájából a szivart.

— VándoreMBER vagyok — szólt vékonyka hangon. — Sürgős az utam. Estve előtt a városba kell érnem. Várnak reám, kissé meg is késtem.

Az erdész a csomagokra nézett.

— Tudom, ki vagy, — mondta, apró bajuszát tépegetve — azt is tudom, hogy karácsony közeledik. Tavaly is láttalak a hegytetőről, de nagy volt a hó, nem tudtalak utolérni.

A beszélgetés elakadt.

— Tovább mehetek? — kérdezte az öreg, megigazítva a csomagjait, amelyekből hintalófejek, babaparákák, pléhkardmarkolatok kandikáltak ki.

A vadászruhás vállat vont.

— Nem háborgatlak, bár errefelé tilos az ut és megbüntethetnélek. Azonban nem szeretek nagyképűsködni. De ha már beszédbe elegyedtünk, felelj egy kérdésemre. Mit viszel tulajdonképp a hónod alatt?

A sovány vándor elégedetten válaszolt:

— Játékot, csemegét, kézimunkát, szivartárczát, papucsot, aranydiót, taplósipkát, szóval: karácsonyi ajándékokat.

Az erdész mosolygott.

— Tehát: karácsonyi áhítatot?

— Igen.

— Hiszel is benne? Ugy értem, hogy a portékában és a hozzáfűződő hangulatban.

— Hiszek; hogyne hinnék!

— Jó. Ha nincs ellenedre, elkísérlek a város kezdetéig. Addig megmagyarázok valamit.

Elindultak a vörös leveleken, amelyek pikkelyeként terültek el a fák alatt. A két kutya gyanakodva nézett egymásra és óvatosan haladt nyomukban.

— Azt mondd, — vette föl a szót a vadászklubos — hogy áhítatot viszel a városba, békességet, nyugalmat, melegséget. Viszed karácsony ünnepét, amikor

barátságos tűz lobog a kályhákban, az üvegcsengők csendesen muzsikálnak és az emberek jók egymáshoz. A szobában, ugyebár, fenyőfaszag, az éjféli harangok megkondulnak. Mindenfelé áhítat, igazság, derű, egyenlőség, a nagy érzések, a szeretet egyenlősége.

— Igen, igen — bólintotta az öreg ur szivarjával.

— Nos, — folytatta az erdész — egyet monddok, kettő lesz belőle. Nem áhítatot viszel, jó ember, hanem hazugságot.

A vándor megcsóválta fejét.

— Te talán az Antikrisztus vagy? — kérdezte félénken.

— Nem, nem, — kacagott utitársa — én csak nézek és gondolko-dom. Évek óta figyelem meg karácsony ünnepét, mindig innét a hegytetőről. Ezen az estén nem megyek a városba, a házamba (igaz is, üres, se gyerek, se feleség), elkerülöm az embereket; ilyenkor talán gyűlölöm is őket. Ezen az egy napon egyik sem olyan, mint máskor; mindegyik azon van, hogy álarcot öltön, a becsületes családapák, derék és jószívű, egymást szerető és megbecsülő em-

berek álarczát. Akik egész esztendőn át uzsoráskodnak, nyuzzák, irigylik egymást, akik mohón szaladnak pénz vagy asszony, vagy apróbb bűnök után, akik folyton és folyvást tülekednek, kapaszkodnak, kicsinyeskednek, hazudnak, színészkednek, kereskednek és az egymás bőrére számítanak, egyszerre szelid betlehemesekké lesznek, akik a zsoldtárt fújják, a Jézuskát várják és családi kört rendeznek. Most még hajbapták a járásbírósgón, jó kamatra adták ki a pénzüket, kiszípolyozták munkásaikat, megcsalták a férjüket, vagy, ahogy jön, a feleségüket, bérbeadták a lelküket, a meggyőződésüket, majd pár óra múlva már a fenyőfa alatt ülnek, és megcsókolják egymást. Mindez, hazugság, barátom, és ezt a nagy

Molnár Ferencz legújabb arcképe.

Rajzolta Vadász Miklós.

csomó hazugságot viszed a hónod alatt, nem pedig pléh-katonákat, himzett papucsokat és áhitatot.

A vándor nem tudott felelni; nyugtalanul nézett a völgybe, amely ebben a pillanatban tárult ki előttük. Lent már este volt; az utcák lámpavilágai nagy, libegő rácsot rajzoltak a fekete tetőkre és hallgatag terekre.

Az erdész tovább beszélt, nyugodtan, kissé hebegve és szipákolva, ahogy szokta.

— Pár óráig tart ez így, aztán kialszanak a piros gyertyalángok és minden visszazökken a kerékvágásba. Az emberek folytatják, ahol elhagyták, megint irigyeik, kicsinyesek, törekedők, prédák, gőgösek és kevélyek lesznek. Így megy ez a következő karácsonyig. Nos, ime, ez az oka, hogy ezen a napon kitérek az emberek elől, a hegyoldalban töltöm az éjszakámat és a bűneimre gondolok, arra, hogy én is kicsi, nyomorult, önző és marakodó vagyok.

Csigára görbülő kőlépcsőhöz érkeztek, amely levezetett a Kálvária-templomhoz, ahol már a város kezdődik. Megálltak, aztán az erdész-formájú ember gondolt egyet és karonfogta az öreget.

— Nézd, — szólt két lámpafényben uszó, nyaralószerű házacsckára mutatva — ott két különböző család lakik. Az egyik ablakon be is lehet látni, egy szőke asszonyt pillanthatsz meg, mellette két feketehaju kislányt, a gyermekeit. Mellette áll az ura — marczona, mégis puha ember — és éppen felhuzza a pléh-vasutat, amely rögtön végig fog szaladni a szőnyegen. Mind előre nevetnek a mulatságnak, még a bégető báránykák, a piroskepű babák, sőt a czink-főzőedények is. Enyhe, derős családi kép; ha most még hó is kezdene esni, tökéletes lenne a boldogság.

Mialatt beszéltek, leérték a lépcsőn. Az erdész a kapuhoz ment és meghuzta a csengetyűt. Kis tót pesztra jelent meg a mélyre vájt kapuban.

— Hidd le az asszonyodat — szólt a vadász.

A cseléd gyors lépésekkel ment föl a házba, amelyből vig kintornaszó szűrődött ki a sötétségbe.

— Mit akarsz? — kérdezte az öreg titokzatos kísérlőjétől.

— Bizd rám. Addig is add ide a kaputodat, meg a süvegedet. Nem akarom, hogy a hölgy rámismerjen.

A vándor tétován vetette le bundáját, amelyet utitársa gyorsan magára kanyarított, nem felejtkezve meg róla, hogy a gallérját gondosan feltűrje.

Percz mulva, hárászkendővel a vállán, megjelent az asszony és gyanakodva nézett az idegenekre.

— Asszonyom, — kezdte el az erdész elváltoztatott hangon — ne ijedjen meg. Szerencsétlenségről kell értesítenem. A mérnököt, ön tudja, kiről van szó, baleset érte a robbantásnál. Most hoztuk a kórházba, önt akarja látni.

Az asszony elkapta a vadászruhás kezét.

— Meghalt?! — szólt, és mélyen, szinte bugva kezdett el lélegzeni.

— Még nem. De sietnie kell, ha...

A szőkehaju nő visszafordult a lépcsők felé, aztán megállt, összeszorította mellén a kendőt, ismét megfordult, a ház elé jött, aztán apró, gyors lépésekkel, mint a kergetett vadpulyka, kezdett a nagy tér irányában futni.

— Lásd, a családi kör hogy szétrebbent — szólt az erdész rosszkedvűen és a másik nyaraló felé ment.

Itt is világosság szűrődött át a függönyökön. Néha egy tánczó pár árnyéka jelent meg a tejszínű háttéren. A vadászruhás fölugrott a kapu előtti két lépcsőfokra és megnyomta a csifra gombot. Bent kacagtak, vihánczoltak, nem hallották a csöngetést. Mikor az erdész harmadszor járult a gombhoz, végre egy hóféhr-

szakállu, csiptetős, tiszteletreméltó öreg ur jelent meg a kapu aljában.

— A cselédek ma persze semmit se hallanak, — mondta, megtörölve pápaszemét, amelyet a kód pillanat alatt párassá tett — magam vagyok a kapus. Mivel szolgálhatok?

A vadászruhás előbbre lépett és halkán így szólt:

— A mérnököt baleset érte a robbantásnál. Már csak órái vannak.

— Pokolba! — kiáltott fel az öreg és arcza egyszerre megváltozott. Ajka, mintha szaporán csámcsogott volna, szétnyult és összehúzódott, az uszó béka lábaihoz hasonlatosan. Szeme apró lett, de az orra és a füle, úgy tetszett, megnőtt. Idegesen borzolta fölfelé hosszú szakállát, amely eltakarta arcját. — Andris! — kiáltotta a lépcső felé. — Hamar a kabátomat és a sapkámat!

Pillanat mulva már ő is utban volt, szögletes, tiltakozó mozdulatokkal, mint azok, akik magukban szoktak beszélni.

— Ime, — szólt a vadászruhás a pirosas öreghez, aki ijedten nézte a történeteket — ha akarod, öt perc alatt elalszik minden karácsonyfa. Az egyiknek a szeretője került bajba, a másiknak a pénze. Ez a tiszteletreméltó aggasztán, aki bukácsolva siet a kórházba, a város legnagyobb uzsorása. De most jer, elmegyünk meg egy házhoz.

A vándor szomorúan szopogatta kialudt szivarját.

— Nem, nem, — mondta kishitűen — elég volt. Hadd térek vissza az erdőbe.

Hallgatag fordultak a Kálvária felé, aztán fölkuస్తak a csuszós lépcsőkön az öreg cserfáig, amely az erdő szélén állott őrt.

— Mit tegyek? — kérdezte az öreg, mikor az égerfák közé jutottak. — Hogy számoljak be otthon az utammal? Mit csináljak az ajándékaimmal?

Az erdész sokáig gondolkodott, aztán így szólt:

— Mondd meg, hogy e földön új ajándékokra van szükség, a régiéket már elkoptak; a világ megváltozott, amióta a három királyok idelelt jártak. Ha esztendőre eltalálsz jönni, tégy a zsákosba irigységet, pénzt, gonosz-ságot, lelki vakságot, ürességet, ezek kelendőbb és kedvesebb portékák nálunk, mint a béke meg az áhitat.

— Akkor inkább sosem jövök hozzátok — felelte az öreg és csöndesen a földre ejtette csomagjait. Egy kis játék-évet dobolni kezdett és egy bársony-tehén vigan böngött. — Isten veled, te vagy nagyon jó, vagy nagyon gonosz ember vagy.

Odanyújtotta sovány, szeplős kezét és a vágás felé távozott.

A nyiladék fölött sűrű, szürke felhő lebegett, amely lassan aláereszkedett, aztán ismét fölemelkedett a fák fölé. Az erdész csodálkozva vette észre, hogy a sárczipós vándor és kis kutyája eltűntek a felhőben.

Arany az arannyal...

Arany az arannyal, ezüst az ezüsttel
kapcsolódik forrón szikrázó gyűrűkkel;
kárpercek halvány, női bársonybőrön,
vagy dús markolatban drágamivű törőn.
Csupa arany minden, csupa ezüst minden
s én szerelmi kincsem rád hiába hintem:
ezüst az ezüsttel, arany az arannyal —
csak én nem játszhatom soha a hajaddal.

Somlyó Zoltán.

Ami ittmaradt.

Nem békülök meg, bármit is beszéltek.
 Az ember szent. És mi marad belőle?
 Ha elmegy innen, testvérek, ti busak,
 A földgömb szíve megreped-e tőle?
 Ó, láttam csendbe, lassan távozót én
 És láttam aztán, ami ittmaradt,
 A nyoszolyáját, alvó nyoszolyáját
 S miből ivott, az üvegpotharat.
 És láttam nyakkendőjét, lógva, árván,
 A szekrény ajtaján, egy laza spárgán.
 És biztatón csüngött a kalapja,
 Könnyelmű kedvvel a fogásra csapva
 És várta őt pár cigaretta is,
 Mit az ezüst tárczában ottfelejtett
 És várták őt aggódó, gyenge lelkek,
 A lélek, amely a csodákba hisz,
 És jöttek ősök, jöttek tavaszok
 És elmaradt a kedves társaságból,
 Mint egy bohém és vidámszívű vándor,
 Aki csak a szomszédba utazott
 S egy bot maradt utána a sarokban,
 Mivel sétált tavaszi délután,
 Egy szó, mit kedvvel és gyakorta ejtett,
 És lehelete a bitang ruhán.

Kosztolányi Dezső.

Szép levelek.

Stockholm, december közepén.

Együtt voltam a napokban a norvégek *Fru Karoliná*-jával és Björn Björnsonnal, a nagy költő fiával. Björn jó színész, kitűnő felolvasó, elsőrendű rendező, Karolina asszony pedig derék nő, kár, hogy a leghangosabb beszédet is nehezen hallja. Az még nagyobb kár, hogy a Björnsonnal eltöltött ötven esztendő nem látszik meg rajta, noha a Björn állítása szerint nem ment ki olyan kézirat vagy levél a házból, amit Karolina asszony előbb el ne olvasott volna. A Björn arcza, alakja egészen olyan, mint az apjáé, de azontul semmi. Alig lehet elhinni, hogy Björnson sokat beszélgetett a fiával. Nem, ez a két ember hiába töltött el annyi időt Aulestadban, míg a harmadik, a Párisban élő Bergliot akkor is apja mellett volt, mikor ezer mérföldek választották el az aulestadai udvarháztól.

Lapozgatva a most megjelent *Aulestadbreve*-t, Björnsonnak leányához írott leveleit, lassankint egy gyönyörű kép részletei bontakoznak ki előttem: a költő viszonya a legdrágább asszonyhoz, a leányához! Björnson mindig a nőkkel tartott, életének legtöbb napját egészséges, fiatal, szép nők társaságában töltötte, életfeltétele volt az az elektromos fluidum, melyet az üde női testek kisugároznak.

A férfaktól huzódózott, mert egészséges, önző pszichéje minden férfiban harmóniabontót és vetélytársat sejtett.

Nagyon erősen élt benne az a negatív természetű szenzualitás, mely az egyneműeket messzire taszítja egymástól. A nőt emberibbnek tartja, mint a férfit, kifelé ezért követeli a nő számára az emberi jogokat, különben pedig a saját maga részéről elnéz a nő emberi mivolta felett, annyira leszállítja igényeit, hogy még a lelkét se keresi, megfejteni való problémának se tartja, hanem megelégszik azzal a pozitívummal, hogy minden szép nő teste egy-egy harmóniaforrás. Még azt se kereste, hogy van-e közöttük különbség, mert nem hitte lényegesnek a különbséget, és meg volt róla győződve, hogy a legutolsó nő is értékeesebb, mint a legelső férfi.

Olvasgatva az aulestadai leveleket, a sorok között nem találunk semmit, mert Björnson leírja, előre írja a hátsógondolatait. Azonban minden egyes sor a felfedező öröm színével van aláfestve, a férfi, a költő gyönyörködik leg-tökéletesebb alkotásában, abban a költeményben, amelynek valóságos, üde női teste van, a lányában! A gyönyörködés csudálattá válik, mikor ebben a legszebb munkájában felfedezi az élő lelket, áhitattal csodálja a szép női test nem sejtett tartalmát, lánya lelkének fejlődését. A felfedező büszkesége, az apa gyöngédsége és a szerető találékonysága egyesül a költő gondolataiban, terveiben, mikor lányának barátságát keresi. Így születnek meg a Bergliot-hoz, Ibsen Sigurd volt norvég miniszterelnök feleségéhez írott levelek.

Nem irodalmi levelek ezek, hiszen a napisajtó egyszer és mindenkorra eltemette az irodalmi levélírást. Most, az utolsó években már a levélírás — a legegyszerűbb irodalom — is diszkreditálódott. Felülről diszkreditálták. Modern ember nemcsak hogy nem ír levelet, de már a hozzáintézett levelekre se válaszol, mert szerinte az írógép ugyanis megszünteti a levél intimitását, a táviró és telefon gyorsabban közvetít, az érdeklődő ember minden kérdésre megtalálja a lexikonban a választ és végül: szereplő ember csak a semmibebevetés brutális eszközével tudja megakadályozni, hogy maniákus levélírók el ne keserítsék egész életét.

Be jó, hogy Björnstjerne Björnson nem volt modern ember, azért is hála legyen az Istennek, hogy kéd sem volt modern ember, édes bátyám, jó Mikes Kelemen! Elhagyott embernek, meg száműzöttnek nagy gyönyörűség a levél, majdnem egyetlen jele annak, hogy él és hozzátartozik még az élőkhöz. A fiataloknak, erőseknek, társaságban élőknek nincsen szükségük levélre, ime a modernség kritériuma. Nem tudom elfelejteni azt a kis norvég matróz-kocsmát, ahol a múlt ősszel megfordultam. A söntés mellett egy nagy, elsárgult papírlap volt felszegezve a falra, rajta sok név, fiatal és öreg emberek nevei, akik nem irtak levelet. »Oscar Anderssen, született Bergenben 1880-ban, Krisztiániából 1899 május 5-én Buenos-Ayresbe hajózott a Thor-ral. Azóta nem hallatott magáról. Keresi az anyját.«

Hiába mond akármit a modern apacserkölcs, kell levelet írni, mindig jó levelet kapni. Azt, hogy mit írjon az ember és hogy írjon, Björnsontól meg lehet tanulni. Kissé bátoratlanul veszi kezébe az ember ezt a könyvet, olyan restelkedő érzésem van, mintha egy nem jól betett ajtó mögül hallgatóznám. Általánosságban igazán veszedelmes dolog az apának leányához írott leveleit a nyilvános-

ság szemei elé tartani, különben is csak nagyon ritkán növelik ilyen levelek az elhalt nagyságok glóriájának fényét. Más oldalról viszont mind nagyon kíváncsiak vagyunk rá, hogy milyen a nagyember ingujjban, hogy viseli magát a mindennapos élet teremtette közönséges helyzetekben. Az ilyen levelek elárulhatják a különben rejtett apró örömeket és bánatokat, bepillantást engedhetnek a munka műhelyébe.

Egy év előtt már megjelent egy hasonló természetű norvég könyv, *Kielland*-nak leányához írott szép levelői. Azonban a *Kielland Jäder-levelei* közvetve a közönségnek, az utókornak vannak czimezve. Lehet ugyan, hogy csak a leányát akarta gyönyörködtetni, de az bizonyos, hogy számított a művészi hatásra, maga is élvezte a méltó módon megformált mondatokat, a ragyogó gondolatokat. A *Jäder-levelek* közelebb juttatják az embert északra a sajátos írójához, ha újabb értékes sajátosságokat nem is fedezünk fel, a költőt mégis jobban megbecsüljük, jobban megértjük.

A Björnson levelei egészen másfajta, csiszolatlanok, formátlanok a *Kielland*-éhoz képest. Az ötletek, hangulatok és gondolatfolyamatok sokféleségét csak a levélíró egészségét és szépséget kisugárzó egyénisége teszi harmónikus egységgé. A Björnson levelei azonban közvetlenek. Közvetlenül látjuk a jó apát, a derék nevelőt, a fanatikus pártembert, a büszke hazafit, a nagyparasztot, a patriárkát, az óriást és a gyermeket, azt a Björnsont, akit régóta, mindig ilyennek képzelünk.

Mintha csak egy régi jó barátunk kitünően sikerült képét látná meg az ember hirtelen, olyan jól esik ezeket a leveleket olvasni.

Az aulestadi levelek írója szereti a messze Párisban élő gyermekét, és legelső sorban a címzettre gondol, mikor levélíráshoz fog. Lejegyzett gondolataiban, megfigyeléseiben, leírásaiban a saját egyéniségének, személyiségének egy darabját küldi Párisba, ahol Bergliot énekelni tanul. Levelei útján éreztetni akarja leányával az otthon melegét, az ismerősök szeretetét. Bátorságot akar önteni gyermekébe, segíteni akarja fejlődésében.

Másodszorban azért írja a leveleket, mert belső szükség kényszeríti, hogy gondolatait azon melegében közölje egy egyenrangú féllel. Ellenfelét gonosznak, hívét korlátoznak, vagy legalább is gyengébb intellektusnak tartja, beszélnie pedig kell, mert érzi, hogy felülről megbízták vele, hogy küldetése van. Ugy érzi, bünt követne el az emberiséggel szemben, ha nem adja át az üzenetet, ha hallgat. Épp úgy, mint Maeterlinck, aki a költészet ellen való bűnözésnek minősíti a beszédet.

Nem bírálatot vár a leányától, hanem a megértés jelét, továbbá a szeretet és bizalom megnyilatkozását. Levelét így írja alá: *Din vän Far*: »barátod apád«, de követeli is, hogy a válaszban ne csak melegség, szín, gondolat legyen, hanem a Bergliot alakja is benne legyen a levélben. »Kedvesem, írd úgy, hogy láthassalak.« Így kéri leányát az egyik levélben és megható gyöngédséggel panaszkodik fel, hogy a Bergliot levelében jellemzett párisi környezetben, az idegen emberek között milyen homályosan látja lánya alakját és ez őt mennyire nyugtalanítja. Igaz, hogy többet nem is lehet egy levélírótól követelni, de Björnson csak

olyan leveleket kér, amilyeneket ő maga ír. Az ő leveleiben benne van az egész aulestadi udvarház, verőfényes tavaszi délből, vagy a fehér téli éjszakákon. Benne van az istálló, a cselédek kamarája, látszik, hogy gőzölög a vörösréz kávéfőzőedény a veranda asztalán. Nemcsak a Björnson dolgozószobájába látunk be, hanem még a diszesen megterített ebédlőasztalt is látjuk, körülötte a vendégeket. Vendég nélkül sose szűkölködött a Björnson-ház. De nemcsak a vendégeket sorolja fel, hanem még az ételeket is, hogy Bergliotnak is része legyen a lakomában. Hallatszik, hogy korholja a fiait, hogy zsörtölődik a feleségével, — mindenről kell tudnia a messzeségben élő gyermeknek. Ha egy jó könyvet olvas: olvasd el te is!

Bergliot megírta, hogy elolvasta *La bête humaine*-t. »Derék kis lány vagy, hogy át tudtál gázolni azon a pocsolyán, anélkül, hogy bepiszkoltad volna magad. Nem hat rád az ilyesmi, Bergliot? Felelj őszintén erre!«

Van minden ezekben a levelekben, az irnivalók sorrendjében csak a rendszertelenség alkotja a rendszert. Kezdődik például a levél a svéd-norvég unió büneivel, következik, hogy: a Torgny tehát megborjadzott. Utána ilyen sorok: »Olvastam a Strindberg Julia kisasszonyát. Megtanulhatod belőle, hogy mekkora disznóságokra vetemedhetik egy tehetséges ember, ha beteg«.

Ezekben a levelekben is érzik, milyen különleges a Björnson élete a többi nagy északi írókhoz képest. Ibsen »csak egy toll«, Strindberg, Heidenstam, Lagerlöf, Hamsun, Key egytől-egyig család nélkül való. Mindegyik azt látszik hirdetni a maga életével, hogy felfelé csak egyedül lehet haladni, a nagyság nem tűr semmi köteléket. Björnson nem különb, de szerencsésebb ezeknél. Megadott neki, hogy a mások feláldozása nélkül reneszánsz életet élhessen, hibái dacára egész ember legyen, és szomorú óráiban vigasztalást kaphasson azoktól, kikkel a sugaras szép napokat megosztotta.

Van abban valami nagyszerű, mikor egy nagy ember így írhat a leányának:

»Hideg van, Bergliot. *Midás király* óta száz sebtől vérzik a lelkem, mert nagyon bíztam benne. Szürke a föld, ijesztő sötét a fenyőerdő, a magaslatokat hó borítja... Hideg, eső, sár. Rettenetes ez a kor. Seholy egyetlen egész ember. A könyvek is hidegek. Hidegek a kritikák, a politika ocsmány itthon is, külföldön is. Mindenben bátortalanosság és a középszerűség terméketlensége. Fádom, Bergliot. Gyere haza, hozz magaddal nyarat, hozz bátorságot, dalt, reménységet, jövőt! Jó kedvem lesz, mert téged a poézis bűvös levegője vesz körül. Gyere haza, Bergliot!«

Antal Sándor.

Ha csukamájolajról van szó, csak a Zoltán-félre lehet gondolni, mert ez a legkiválóbb, miért is gyermek, felnőtt szívesen veszi. Üvegje 2 K.

»Elsőrangú szálló és pensio Abbáziában a »Hermitage«, mely most teljesen újjá alakítva áll a közönség rendelkezésére. Modern berendezésű szobák, villamosvilágítás, vízvezeték, fürdők stb. kényelem. Minden szobából pompás kilátás a tengerre, kitűnő konyha, pontos, figyelmes kiszolgálás, mérsékelt árak. Prospektust ingyen és bérmentve küld az igazgatóság.

Haláltáncz.

Írta: SZABOLCSI LAJOS.

(Mesés táj az alvilág közelében. Kékbeborult fenyőerdő és a távolban nagy, fekete víztömeg. Csupa csend és némaság. Váratlanul megszólal egy kórus a fák közül.)

A KÓRUS (erősen, s egyre halkulva):

Jaj! — A fák közt jön egy lassu menet,
Halottat hoznak gyászos emberek,
Az árnyékban lassan lépdelenek-ők,
Meghalt egy társuk ideje előtt.
Ki adja vissza szeme holt világát,
Ki emeli elhanyaglott kezét?
Ó jaj, menjünk, ne kérdezzünk mi semmit,
Fejet hajtva oszlojunk szerteszét...

(Nagy csend. A fák közül kilép két férfi és egy fátyolos nő.
A halottat leteszik és betakarják.)

ELSŐ FÉRFI: És most tegyük le, s menjünk utainkra,
MÁSODIK FÉRFI: Dél óta visszük, s elfáradtunk nagyon.

ELSŐ FÉRFI: Majd érte jő az alvilág hajója,
És elviszi egy titkos csolnakon.

Búcsuzzunk tőle, ki már vissza nem jő,
Ki elvált tőlünk, s más törvényen él; —

MÁSODIK FÉRFI: Mert ami most lesz, nem való szemünknek,
Nekünk még álmot parancsol az éj...

(Odalépnek a tetemhez.)

ELSŐ FÉRFI: Barátod voltam, ó nemes halott,
Illett, hogy eddig elkísérjelek,
Közelről láttam büszke alakod
És félig az enyém volt életed,
Ismertelek, mint arcza a tükörből,
Mint önmagam, úgy szerettelek,
De most én már nem értelek barátom,
Mind messzebb vagy, s nem mehetek veled.

MÁSODIK FÉRFI: S mit mondjak én, ki testvér és rokon,
S arcza tiednek másolata csak?
Mint hagyjalak e kopár partokon,
Mikor veled itt szebb részem marad?
Ó, hogy elhaltak testvéri szokásid!
Nem tartozik többé hozzám e rom,
A földnek vagy már rokona örökké,
Nincs más belőled, csak e fájdalom,

ELSŐ FÉRFI: Leány, titkos fekete hölgy, velünk jer!

MÁSODIK FÉRFI: Fussunk innen nyomorult életünkkel.

ELSŐ FÉRFI: Kérlek, sötét hölgy, kit nem ismerek,
Jönnek már felhőn a bösz istenek...

MÁSODIK FÉRFI: Már itt az alkony biboros csatája,
Ó, jer velünk...

(Szünet. Teljesen bealkonyult.)

A LEÁNY: Én itt maradok nála.

ELSŐ FÉRFI: Dél óta nézed... Meghalt, vége van,
A halottakkal, leány, béke van.
Most jó rettentő táncza a halálnak,
Melytől az élők halaványra válnak,
Mi most itt készül, nem való szemednek,
Halál hajója, érzem, közeleg...

MÁSODIK FÉRFI: Az árboczáról kigyók hajladoznak,
S előtte mérget funak a szelek.

ELSŐ FÉRFI: Minden bordáin koponyák zörögnek,
S a vitorlán egy rozzant lámpa lóg.

MÁSODIK FÉRFI: Egy véres hóhér áll benne kacagva,
S dalol rekedten egy gyászindulót!

A LEÁNY: Én itt maradok.

AZ ELSŐ FÉRFI:

És ha jönni fog,

S téged is elvisz?

A LEÁNY: Én itt maradok.

(A két férfi elindul. Köpönyegük, melyet a szél lobogtat, még egy ideig látszik, aztán eltűnnek. Most már egész sötét van.)

A LEÁNY (magában):

Én azt hiszem, hogy a halál hajója
Csendesén uszik a sötét vizen,
Kétoldalt rózsák hullanak le róla,
S a padjain, ott nem ül senki sem.

(A homályban egyszerre vérvörös lámpa tűnik fel és jön közelebb. A partról egy halk hang hallatszik.)

A HANG: Ki vár rám?

A LEÁNY: És ki vagy, te idegen?

A HANG: Hajós vagyok e borus vizeken,
Egy örök őszben kellett megszületnem,
Az életem gyász, lakásom a köd,
A pusztulásban hajózom szünetlen,
Elhervadok a hervadás között,
Sajnálj...

A LEÁNY: Nem néztél még leány szemébe?

A HANG: Nem, — én vagyok a vizek remetéje,
És nem hiszek a napban —

A LEÁNY: Sem a nyárban?

A HANG: Hiszek egyedül, s hittet a halálban.

A LEÁNY: Napos vidékről hoztam én neked,
Távol udvarról halott herceget,
Gitárral s diszben, hogyha kelt a nap,
Ott állott mindig erkélyem alatt,
Kinyújtott kézzel égre mutatott,
S gyűrűivel feldulta a napot!

A HANG: S itt... hullt az eső, mindent elborítván,
Az ősz, éreztem, nagy kámzsát borít rám,
Két vizes karom én egymásba fontam,
S megdermedtem a néma fájdalomban...

A LEÁNY: S most elhoztam őt ide...

A HANG: Egyedül, te?

A LEÁNY: Barátjai futottak menekülve,
De én, ki többel tartozom...

A HANG: Miért?

A LEÁNY (halkan): Én nem szóltam hozzá, amíg élt.

(Szünet.)

A LEÁNY: Herczeg volt ő egy távol tartományban,
Hová nem láttok, ott uralkodott...

A HANG: Már lefektettem mélységes hajómba,
És álmain én örködni fogok.

A LEÁNY: S kivel üzenjem, hogy... gonoszul tettem,
És itt tudtam meg, hogy mégis... szerettem?

A HANG: E drága hirt ő már hiába kapja,
Mert itt, e tájon hirnek nem örülnek —
Egy ember él itt, aki még örülhet,
Én, én, a bánat szürkülő lovagja.

A LEÁNY: S a fájdalom, a csókom...

A HANG: Add nekem,
Nem hallottak még csókot ideleinn.
Ó lány, mielőtt mindörökre elmegy,
Add nekem az ő elkésett szerelmét...

A LEÁNY: A halál partján, e halálos estén?

A HANG: Ó, lépj át halkan mozdulatlan testén,
S mint élő hid az alvilág felett,
Ölelj...

A LEÁNY: S a herczeg?

A HANG: Ő már elveszett.
Siess... e szörnyű tájnak közepén,
Én csodálhatom arcodat, csak én,
S ő helyette, ki fekszik néma állal,
Ölelkezz egyszer, kérlek, a halállal.

A LEÁNY: Szegény hajós... mielőtt távozom,
Vidám fényt tüzz ki hát az árboczon,
Im, a két karom ölelésre nyujtom,
Az alvilágot csókommal kigyujtom...

(Szünet. A leány megöleli, s elsiet. Azután a hajón élénkebb
tűz villan fel, ének hallatszik, — míg az egész elvész a vízen.)

A KÓRUS (egyre erősebben):
Csókot hallottunk e tájon... s ahol
Örök ősz sirt, most valaki dalol.
Látunk, látunk s a láthatár felett
Halk zenével tűnnek a fellegek,
Az éjjelek hajnalra válnak.
Elmult hatalma a halálnak!

(Azután méggyász, halkán.)

Elmult hatalma a halálnak...

A csendes férj.

(Regény.)

(10)

Írta: TRISTAN BERNARD.

Dánielt folytonosan háborgatták a kis adósságok. Szívesen kért volna kölcsön. De senki se adott neki. Különben senkitől se kért. És az elkámpicsorodott, fanyalgó ábrázata nem igen biztatgatta az embereket, hogy segítségére siessenek.

A tengernél még nyugodtabb volt. A háztartás költségeit Voraudné rendezte és Dániel nem is foglalkozott velük. Mikor pedig a Majoré-szállóban bricskát kellett bérelnie, hogy megnézzék a környék szép emlékeit, a pénzzavarában megátkozta a kirándulásokat és a gót művészetről elterjedt ostoba dicsériádákat is.

Váltakig tulozta a vadságát, leheveredett az elhagyott tengerpart fővenyére, kezében egy komoly és épületes könyvet szorongatva. Órákig heverészett a földön, kavicsokat hajigált a tengerbe. Henyélését azonban megbontotta az, hogy naponta irnia kellett a szüleinek, akik még nem érkeztek le a tengerre. Bertára is kellett vigyáznia, mert flörtölt. Arra gondolt ugyan, hogy semmi komoly dolog se történhetik, hogy Eric-et nem csalja meg. Máskor azonban úgy vélekedett, ez nem biztos, de csak egy pillanatig gyönyörködött a gondolatban, hogy Eric-et is felszavazza. Mert a kalandnak ő, Dániel adja meg az árát. A másik affér megint új magyarázatásokat eredményezné, egy másik férfit kellene kérdőre vonni. Kellemetlen a kockázat. Dániel felpattant, otthagya a kavicsait és nyugtalanul indult a kaszinóba.

Berta, akit zavart a flörtölésben, fanyalogva fogadta. Nem volt kedves iránta. Nem vett tudomást a nagylelkűségéről. Akárcsak a multban, most is gyakran veszekedtek. De a harag sohase tartott sokáig. Berta sokkal kevesebbet gondolt rá, semhogy haragot tartson.

Dániel újra élt vele, ez azonban édeskeveset jelentett, épp annyit, mint annakelőtte. Az életnek ez a jelentős ténye előttük oly jelentéktelen volt, hogy sem az egyik, sem a másik nem érzett miatta lelkifurdalást. Azokban a pillanatokban különben semmiféle kétség vagy aggály se tarthatta vissza Dánielt. Nem mintha vad vágy ragadta volna. Inkább a mákacsság, a hűség beszélt le az ellentállásról. Az ölelést valami pozitív jónak tekintette, amit az ember leltároz, az a fő, hogy ne veszítse el. Birtokba kell venni, nem tekintve, alkalmas-e az idő és a helyzet, azt se kérdezve, hogy több vagy kevesebb gyönyörűséget hoz-e.

Mihelyt lelohadt a szalmalángja, adta az erőset. Azt hitte, hogy uralkodik a feleségén, ha megveti a kéjt, amelyet tőle kap. De nem éppen akkor tudta volna magához bilincselni, ha elhitei vele, hogy a kéj előtte sokkal értékesebb és Bertának csakugyan kezében van a hatalom, hogy őt boldoggá tegye?

Hogy Bertát meghódítsa, gondolta, kell hogy a nő érezze a fölényét; de ezt Berta sohasem volt szíves elismerni. A megvetéssel és közönyvel kétségtelenül meg lehet nyerni a nőt: ez a taktika azonban még mindig ismeretlen; a hatása nincs kipróbálva.

Ha tudna szenvedni, ha kevésbé büszke, vagy kevésbé félénk lennie, hogy kimutassa a szerelmét, talán könnyebben visszaszerezhetné a feleségét. De Berta ismerte ezt a hókuszpókuszt is. A szájalomba, amely a nőt a szerelmesek meghallgatására bírja, mindig sok eredendő kíváncsiság vegyül. Boldoggá teszik azokat, akik kéri, de főleg azért, hogy lássák, mint lesznek boldogok.

Dániel, minthogy szeretett beszélni és szerette, hogyha hallgatták, sokat fecsegett Ericről. Ha találkozott a levélhordóval és Bertának levele jött, titkolódzva és diszkréten felvitte neki a szobájába. És néha, ha esett az eső, inkább maga czipelte a postára leveleit, attól félén, hogy Berta meghül.

Mindezt azon a czimen mívelte, mert elhitei magával, hogy már nem férje Bertának, Berta nem a felesége, köztük csak afféle átmeneti állapot van, amelyre gondosan vigyáz, amelyet gyámolit, amelylyel alkalomadtán vissza-visszaél; de ez nem fontos.

A világ véleménye persze nem lenne kedvező rá nézve. De füttyöl rá. Azaz addig erősgette ezt magában, míg végre tényleg füttyült a világra. És mégis minden lehetőt megtett; nehogy megszólják.

Eleinte azt hitte, az ügyét senkise ismeri. Nem hitte, hogy Eric elbeszélte; különben az indiszkrétciója se lenne végzetes, mert más körökben mozog. De Berta sokat tereferált a barátnőivel. Nem félt, hogy a titka a férje fülébe jut. Ambicionálta, hogy megtartsa jó hírét, de még erősebben vágyott arra, hogy az ismerősei lássák, micsoda tevékeny érzelmi életet él. Louise Loison, a barátnője most családjával Brüsszelben élt. Mikor Párisba utazott és meglátogatta Bertát, mindent el kellett neki mondani. Ez az indiszkrétció egy ilyen régi és hű barátnővel szemben elsőrangú kötelességnek látszott. Az új barátnőkkel szemben kedves intimség, méltányos bizalom, hogy semmit se tussoljon el. Az ember többet vagy kevesebbet árul el benső ügyeiből, aszerint, hogy a másik mit ad érte cserébe. De Berta nem aggályoskodott. A titoktartáshoz pedig kemény kényszer kell és az önfeledtség egy rövid pillanata elég ahhoz, hogy szellőztessük a titkainkat. Ha a nők titkot közlenek a barátnőikkel, ezerszer is megfogadtatják velük, hogy senkinek se beszélnek el, de ők csak a szavakat vésik emlékezetükbe, hogy aztán a legelsőnek pontosan elismételjék a reájuk bízott féltett kincset.

Ezekre gondolhatott volna Dániel, heverészvén a tengerparton, amint kavicsokat hajigált a tengerbe. Szerencsére azonban semmit se gondolt. Nem gondolt arra, hogy sohase tér vissza a feleségéhez. Jobbnak látta fentartani a reményt, holmi regényrészletekre támaszkodva, amelyek mint a jóakaratu nők visszatérnek a férjeikhez, új hittel és egészen megváltozott új lélekkel. Képződéseiben megelégedett arról, ki volt ő és ki volt Berta. Akárcsak, midőn új szalonkabátot szabatott magának, azt képzelte, hogy hasonlít benne a divatlap elegáns dandy-jéhez. A férj komoly szigora, akinek látják az igazát, jól illenék neki, a bánat pedig jól illenék Bertához.

Mi lesz Eric és Berta kalandjából? Mit mond róluk a világ szája? Az a legfontosabb, hogy ne is gondoljon rá. Ha egy ház összedül, már fölösleges leltárt csinálni.

Dániel alapjában bölcs volt, filozófus. Az emberek rendesen ezt a nevet adják azoknak, akik csinján kikerülnek minden gondolkozást.

XVIII.

Hírek Eric-ről.

Mióta az apja és az anyja a Saint-Andrébejöttek, Dániel nem ment többé Párisba. Ez sokba kerül; a bankban pedig valószínűleg nem volt feltétlen szükség reá, mert az apósa folyton ott ül és csak rövid ideig van a tenger mellett, szombattól hétfőig.

Minden szombat estén elzarándokoltak a tizenkét óra hetes vonathoz, hogy találkozzanak az érkezőkkel. Azok, akik már kivették teljes szabadságukat, és akik visszavonultak a munkától, a fiatal emberekhez csatlakoztak, hogy kikisérjék a hölgyeket, akiket egész nap hecczeltek a férjeikkel, szellemes czélzásokat téve az ígérkező nászéjszakára, amelyet a jöttük jelzett. A hölgyek mosolyogtak; nem árulták el, hogy többnyire nem történik semmi; ezt különben sejtették a tréfálók. Nagyon jól tudták, hogy Capitanék csak színelnek együtt és Capitané Henri Mahoulex szeretője. Szokásból évődtek vele, mintha szerelmes türelmetlenséggel várná Capitan hazaérkezését. És ő bájosan mosolygott, tudván, hogy az évődésük pusztán udvariasság.

Minden rosszmájuság nélkül szapulták Capitanék, vagy a többiek házasságát. Nem örültek a bajuknak. De ragaszkodtak hozzá, konstatálták, leszögezték, hogy Capitanék élete mégse fenéig tejfő, és a szórakozásukat, amelyért borsosan megfizetnek, ellensúlyozza a belső meghasonlás. Különösen azért hányták ezt fel, hogy a saját boldogságukkal beérjék, hogy Capitanékon ne legyen semmi irigyelni való. Mégis komolyan kellett venniök a csapásokat. Nem kegyetlenségből, ezt nem is engedték volna meg, de mert nem volt joguk nemtörődomséggel elsétálni mások bánata mellett. A karzat azt akarja, hogy minden vágás számítson és a megsebzett vivó felkiáltson: Megvagyok. Ekkor aztán kiárad belőle a részvét és sajnálja. Mert csak azt akarja, hogy legyen oka a szánalomra.

Dániel, aki hallotta, mit suttognak Capitanékról, tudta, hogy ezekben a szóbeszédekben egyszerűen csak könnyed, felületese és majdnem gyengéd rosszindulat lappang. És mégis, ha tudta volna, hogy róla hasonlót suttognak, ezt fekete gonoszságnak, merényletnek tekintette volna. Azok a dolgok, amiket rólunk beszélnek, sokkal jelentősebbek és fontosabbak reánk nézve, mint azokra, akik mondják.

Jóllehet Berta nem volt titoktartó, az ügyecskéje mégse terjedt el annyira, mint Capitanéké. Ericet nem ismerte a saint-andréi társaság. Csak egyszer látták Alfredáék bálján, amikor alig ismerte Bertát. A fiatal asszonyka saint-andréi flörtjeire ügyet se vetettek.

Dániel ezek után azt gondolhatta; hogy az élet könnyű, ha az ember szemfüles és ügyes, mint ő. A férj, a családfő, köteles az államérek nevében elnémitani a rossz nyelveket.

Alapjában egyszerű elhatározni magunkban, hogy az önszereteten ütött sebek nem fognak fájni. Ha az ember nagyon akarja, nem is fájnak. Dánielt mégis zavarba hozta az, hogy minden oly könnyű szerrel rendbe jött. Ebben a könnyűségben volt valami fenyegető, a nyugalom ama töre volt, amelybe a Sors szépen belecsal, hogy aztán kárörvendvé jól elagyabugyaljon bennünket.

Dánielnek nem volt elég energiája, hogy előre látóan foglalkozzék Bertával. Különben sokkal jobban félt a jövőtől és a bizonytalanságaitól, hogysen előrelátó legyen. Ha jön a kritikus pillanat, csak az akaratában bizakodhatik. Ugy járt el a feleségével, mint egy mulya orvos, aki nem bírja nézni a páciense szenvedését, nem mer erélyes kurát rendelni s arra szoritkozik csupán, hogy a betegség jelenségeit gyógyítsa akkor, amikor jelentkeznek.

Minden jó lenne kétségtelenül, ha Berta sorsa csak Dánieltől függene, ha csak neki kellene megbocsátani, ha csak rajta állana, hogy nyugton marad-e Berta. A veszély Bertára azonban kívülről jön. De micsoda veszély?

Dániel sohase volt biztos Eric érzelmeinek állhatatosságában és szilárdságában. Csak azt gondolta, hogy Eric jó fiú, nem okoz szenvedést Bertának. Egyszer azonban, midőn a levele késett, fájdalmasan felszisszent. Berta a posta idején úgy érezte, hogy be van csapva. Tetetett közönnyel kérdezte, ami Dánielt cseppet se tévesztette meg, hogy a külföldi leveleket nem később hordják-e ki. Egész nap zavartnak látszott. Dániel nem szenvedhette, hogyha valami nyugtalanította Bertát. És így egész nap duzzogott Ericre. Aztán a levél másnap megérkezett, reagondoltak. Talán a posta volt a hibás. Eric most Spa-ban volt és nyáron a külföldi levelek gyakran késnek.

Valamelyik szombaton, amidőn Berta kirándult egy vidám társasággal, Dániel a hat órai vonat megérkezésekor az állomáson ödöngött. Senki se volt a pályaudvaron, mert az urak ilyen korán még nem szabadulnak a délutáni szórakozástól. Ezen a napon Alfreda érkezett meg. Alfredané nem jött ki eléje. Ebben az időben zuhanyozta magát.

— Nos, mi újság? — kérdezte Alfreda Dánielt. — All a bál?

A Majoré-szálló omnibuszára tétette podgyászát.

— Tegye le a Mitonnet-villánál — mondta a groomnak. — Podgyászszal utazom, — magyarázta Dánielnek — mert ezen a héten kicsit kirucczantam Hollandiába.

Alfreda szerette az üzleti körutait művészi tanulmányutnak vagy kéjutazásnak feltüntetni.

— Visszajövet Spa-ig mentem. Az idény nagy-szerű. Remek közönség, aminőt seholye láttam. Igaz, épp most találkoztam a barátoddal, hogy is hívják csak, akit a télen magaddal hoztál az estélyünkre?

Dániel úgy tett, mintha keresné a nevét.

— Eric Esmont-nal? — mondta, mintha találomra bökkentené ki.

— Hogy mondd?

— Eric Esmont.

— Az, az... Hát a barátod nem unatkozik. A Royal-szállóban lakik egy csinos nőcskével.

Néhány lépést mentek csendben.

— A nő takaros, — folytatta Alfreda — nagyon jól fest. Ez izgatott. A pinczérhez fordultam. Végre megtudtam, kicsoda. Képzeld csak, férjes asszony, aki Ostendébe utazott vele, faképnél hagyva az urát és a gyerekeit. Az ura az északi kerületben jeles mérnök. Az asszony barna, szemöldöke fekete, a haja fényes. Előkelő. És úgy látszik, szereti a barátodat. Különben nem tette volna, amit tett....

Dániel maga elé bámult, de nagy zavarában semmit se látott.

Arra gondolt, hogy Berta megtudja....

Alfreda biztosan kifecsegi a titkot a korzón. Hogyan akadályozza meg? Dániel nem tudta a módját. És közeledtek az uthoz, ahol Alfreda lakott. Alfreda megállt egy fordulónál és a kezét nyújtotta neki.

— Elkísérlek egy darabig — mondta Dániel.

Alfredát megindította az udvariasság, előzékenyen kérdezősködni kezdett a családjáról. Dániel makogott valamit. Lehangoltan mondta, hogy a kicsike jól van. A villa rácsáig értek. Alfreda még egyszer nyujtotta a kezét. Dániel hirtelen elhatározta magát.

— Tudtam, — mondta — amit az imént meséltél... Igen, arról a fiatalemberrel, akivel Spa-ban találkozottál... Ez nagyon fontos titka a barátomnak. Légy szives, ne szólj róla senkinek. Előbb-utóbb úgy is kitudódik. De igen fontos, hogy minél később tudódjék ki.

Alfreda nem csodálkozott el ezen, nem is akarta megérteni. Boldog volt, hogy ünnepélyesen ígéretet tétetnek vele.

— Becsületekre — mondta méltóságosan.

(Vége következik.)

Saison.

Karácsony a jótékonyásban.

— decz. 22.

A szin egyszerűen gyönyörű. Óriási teremben hatalmas fenyőág, rengeteg sok színes gyertyadiszzsel. Arany diók, ezüst diók, csukorkák piros-fehér-zöld selyempapirban; számtalan gyerekjáték fából, valamennyi törött; a gyertyákat épp most gyújtogatja egy jóságos arcú ur, a gondnok. A karácsonyfa körül különböző ládák, telve mindenféle ajándékkal, melyet a város nagykereskedői ilyenkor a szegény betegek számára küldenek. A betegek ápolónők karján, vagy hordágyakon és székeken a terem falánál ülnek, fekszenek és állanak. A terem közepét az imént említett gondnokon kívül a választmány jólelkű urhölgyei foglalják el. Az ünnep még nem kezdődött meg, mert a védnőknőt várják, aki pont tizenkettőkor fog megérkezni. Egyelőre csak fél tizenkettő.

GONDNOK: Aztán ha a beszédek elhangzanak, nehogy a betegek megrohanják a karácsonyfát és megfoszszák diszeitől! Az egész, úgy a hogy van, jövőre lesz eltéve.

EGY JÓLELKŰ URNŐ: Igaza van a gondnok urnak. Tavaly is olyan rendetlenség volt, hogy szégyelnünk kellett magunkat a védnőknő előtt. Legjobb is volna, ha most előre megjelölnék, kinek milyen ajándék jut.

GONDNOK: Nagyságos asszonyom teljesen az én nézetemen van. Kérem a betegeket sorra ide hozni. Fleischer Johanna!

FLEISCHER (tüdővész): Jelen!

GONDNOK: Maga jóviseletű tüdőbeteg volt egész idő alatt. A jótékony társadalom ezért egy fél kiló aranyozott diót küldött magának karácsonyra.

FLEISCHER: Köszönöm, gondnok ur!

GONDNOK: Mivelhogy azonban az orvos úgy véli, hogy a dióevés a köhögést fokozza, elteszszük az ajándékot a jövő évre, amikor esetleg már nem fog köhögni.

EGY VÁLASZTMÁNYI HÖLGY (miközben a ládákban turkál és egy terjedelmes selyemszövetet vesz ki belőle): Ez jó lesz nekem.

GONDNOK: Kérem nagyságodat, legyen kis türelemmel! A választmány majd csak ünnep után osztozkodik.

A HÖLGY: Mindenesetre félrerakom ezt a szövetet.

GONDNOK: Mocsári Lajos vérbajos.

MOCSÁRI: Jelen.

GONDNOK: Tekintettel betegségére, a jótékony társadalom önnek egy fél kiló aranyozott diót küldött és gyermekeinek ezt a szép babát. (Egy törött mellkasú polichinellere mutat.)

MOCSÁRI: Nincsenek gyermekeim.

EGY JÓTÉKONY HÖLGY: Itt tartjuk a babát addigra, míg lesz. (Gondnokhoz.) Ott látok tíz üveg francia pezsgőt. Legyen szives, csomagoltassa be és küldje a lakásomra.

GONDNOK (udvariasan): Kérem, asszonyom, három üveget már lefoglalt az igazgató-főorvos ur szilveszteri estélye számára. Csak háromat küldhetek nagyságodnak belőle... Márton Piri!

MÁRTON: Jelen.

GONDNOK: Tekintettel megszületendő gyermekére, a jótékony társadalom önnek karácsonyra egy fél kiló aranyozott diót küldött. Peterdi Jakab!

PETERDI JAKAB (minthogy mindkét lábát térdtől amputálták, kis tolókosin jelenik meg): Itt vagyok.

GONDNOK (végignézi rajta): Magának, Peterdi, a jótékony társadalom egy pár csizmát küldött ajándékba.

PETERDI (szomorúan): Köszönöm.

GONDNOK: De mivelhogy csizmához láb is kell, majd a Jancsi szolgám fogja viselni.

PETERDI: Köszönöm, nagyságos gondnok ur. (Visszatolátik.)

EGY VÁLASZTMÁNYI HÖLGY: Jó lesz az aranyozott diókkal is spórolni, mert hamar kifogyunk belőlük. Mi lesz a csukorkákkal?

GONDNOK: A csukorkákat a cukorbajos osztály fogja kapni. Ez ugyanis az arányos és gondviselő elosztás. Véletlenül minden betegnek olyan ajándék jut, mely számára tilos. Most pedig szétosztatnak a beküldött ruha- és szövetdarabok, értékesebb evőeszközök, disztárgyak, borok és pálinkák.

ALORVOS: A likőrökre mi orvosok pályázunk.

GONDNOK: Csak türelem! Mindenki megkapja a magáét. Mindenekelőtt az összes sherry brandy palaczkok az enyéme. A curaçót egy rokonomnak fogom elküldeni vidékre. A többi az orvos uraké.

EGY ÁPOLÓNŐ: A tanár ur pezsgőt rendelt három bélbetegnek. Talán...

VÁLASZTMÁNYI HÖLGY: Az nem lehet, hogy a társadalom zsebéből fedezzék a betegnek rendelt orvosságot.

GONDNOK: Persze. A három beteg számára való pezsgő a betegápolási alaptól fedeztetik államköltségen. A pezsgő részben az igazgató uré, részben a jelenlevő választmányi hölgyeké. (A választmány tagjaihoz, udvariasan.) Hölgyeim! Tessék osztozkodni!... (A hölgyek nagy zajjal rotnak a ládák felé.) A diókat azonban kimélni kérem! A dió a mi szegény betegeinké...

(Harangkongás. Megérkezik a védnőknő.)

ÖSSZES BETEGEK (*dalba fognak*): »Meggzületett az akolban Jé-é-é-zus«.

VÉDNÖKNŐ (*int kezével, a dal félbeszakad*): Örömmel-jöttem, hogy résztvegyek a szenvedő betegek örömében.

IGAZGATÓ (*szalónkabátban, előlép*): A betegek nevében köszönjük, kegyelmes asszonyom, hogy idejött hozzánk... (*Védnökő leint.*)

GONDNOK (*jelt ad, mire meggyulnak a kis lampionok*): Most pedig szétosztjuk a karácsonyi ajándékokat. Aki aranydiót kap, lépjen elő. (*Összes betegek az ápolónők segítségével előre lépnek.*)

VÉDNÖKNŐ (*sugva gondnokhoz*): Van valami a számomra?

GONDNOK (*sugva*): Félretettem egy gyönyörű japán vázát.

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

♂ Budapest épül. A hindu mesék kielégíthetetlen bálványa, amelynek szája-poklába minden nap, minden órában friss szüzeket vét be a tömeg: — ez az épülő Budapest. A vér itt egyszerűen átvette a malter szerepét és lassankint olyan nélkülözhetetlensége lett az építkezésnek, mint a téglavagy a deszka, és ha a vállalkozó, pallér vagy háztulajdonos egy kicsit babonás: határozottan katasztrófának tartja, ha senki sem temetkezett még a téglái alá. Eddig azonban az ilyen építkezési elhalálozás csak üzemi baleset volt, — olyanfajta például, mint a szociáldemokrata agitátoré, akit látítás miatt lecsuknak; csodálatosképpen az ilyen üzemi baleset is mindig a munkást érte és sose a vállalkozót, pallért, vagy tulajdonost, akinek az üzemhez — végre is — legalább annyi köze volt, mint a Tótországból, Erdélyből összetoborzott téglakulinak. Most azonban egy kedves tapasztalattal gazdagodtunk: az építkezésnél az üzemi baleset olyat is érhet, aki egészen kívül áll az üzemen. Szegény Etter ügyész, neki kellett bennünket megintani arra, hogy ha szegények vagyunk is, mégis van valami közünk Budapest építkezéséhez; az ár pedig, amelyen részt vehetünk az építkezésben, nem sok, nem nagy, egy csekélység mindössze: — az életünk.

* * *

> Az utolsó paladin. Az utolsó paladin, a másokért magukat áldozó lovagok még megmaradt hőspéldája — olyan meghatottan írom le most ezt a sokszor porba ránczigált szót — újságíró. Fényes László a neve. A predikátuma, amit ő maga lehetőleg mindig titokban tart, mert nem szóban, hanem gondolatban és cselekvésben keresi a nemességet, tehát a predikátuma: ércsokalyi. De énnékem igen nagy és igen alapos a gyanum, hogy ez az Ércsokaly közel fekszik Toboso városához és hogy ama Gaula tartományban van, amelyből származott Amadis lovag. Mert a mások ügyeiért való magoodaadásnak, az idegen igazak, jogok védelmének, sérelmek megtorlásának olyan példája, mint Fényes László, csak a paladinok korában lehetett még valamikor. Eleven czáfolata ő — ámbár előbb-utóbb bizonyosan agyonütik — a Deák Ferencz egyparagrafusos sajtótörvényének: hazudni nem szabad. Mert nemcsak hogy nem hazudik, hanem egyenesen és fanatikusan kimondja az igazságot még akkor is, ha az az igazság a másé, de a cifrájából mégis az ő bőrére varrják himet. Akár karddal, akár paragrafussal. Mert a mások igazáért duellált is már, be is csukatta magát már többszörösen, de, mégis megmaradt

benne a szentnaivságú hit: az igazságnak győzni kell. És az igazság vajmi ritkán győz ugyan, de Fényes Lászlónak már sokszor bevették érte a fejét. Azonban mindig csak a mások igazáért. Mert a maga igazságaiban tökéletesen életterlen és azért, ha rajtam állana, végrehajtanék rajta még egy exekuciót is. Szimplicziter felakasztanám in effigie minden szerkesztőség reporter-termében, reámutatván az arcképére: valahogyan így kell megbecsülni a magad munkáját, újságíró, hogy méltó legyél erre a névre. Ezen a héten Fényes László a mások igazsága révén megint összegabalyodott az igazsággal, de általános, kinos meglepetésre úgy végződött a dolog, hogy ezuttal — felmentették. És ezuttal megint csak az esküdteknek volt igazuk, amikor nem csukták be Fényes Lászlót. Mert ő az utolsó paladin, de modern ember is egyuttal és olyan, mint a mai, légnyomásra járó ajtó: magától záródik. Ez t. i. a technika legújabb vívmánya, az újságíróvá nemesült paladin, aki kinyitja a mások börtönének az ajtaját, mert tudja, hogy az ő lelke kétszárnyú ajtajára rá van írva, hogy: »ne tessék bezárni, magától záródik«. És fogadást rá, hogy Fényes Lászlót körülbelül úgy egy esztendő időhatárán belül újból be fogják csukni. Mert őt ugyan felmenthetik az esküdtek, de ő azért mégis csak betörteti a fejét a mások igazáért.

* * *

24 Oroszország és Amerika. Egy tengerentúli hatalomnak kellett közbelépnie azért, hogy Európa gondolkodóba essék Oroszországnak a zsidókkal szemben elfoglalt önkényes és középkori állásfoglalásán. És most, hogy Amerika fölbontotta az Oroszországgal kötött kereskedelmi szerződést, amiért Oroszország nem akarta érvényesnek elismerni az amerikai zsidók utlevélét, az öreg Európa kissé szégyenkezve csóválja a fejét: hogy ez neki föl sem tűnt. A vad nyugaton — most megint kisült — sokkal egészségesebb alapon áll a kultúra, mint a régi tradíciókra oly gyakran hátrátámaszkodó Európában. Ott mernék emberek, csak emberek lenni és nem törődnek azzal, hogy valaki Jehovának hívja-e az Istenét, vagy Jézus Krisztusnak.

* * *

♂ Az angol feministák. A szavazati jogot még nem kapták meg, — de a véres skandalummal, amit a minap egy meeting epilógusaképp rendeztek, bebizonyították, hogy testtel-lelékkel belezüllöttek már a parlamentek illemszférájába. Mint hogyha kitüntetéssel abszolválták volna az összes európai parlamenteket, olyan jól verekedtek és hogyha Lloyd-George ma még életben van, az csak annak a véletlennek köszönhető, amelyet *isteni gondviselés* néven mutatott be annak idején hittantanárunk. A jeles amazonok be akarták bizonyítani, hogy semmiben se maradnak mögöttünk és hogyha véletlenül egy alávaló perfidiára van szükség, azért se kell a szomszédba menniök. De mért kellett ezt még külön bizonyítani! Hát nem tudtuk? Hát nem tudtuk, hogy a politikában épp úgy képtelenek az érvek csatáját megvívni, mint az érzelmekét a szerelemben, — hogy illegitim fegyverekkel operálnak itt is, ott is és az a szardíniás doboz, amit a miniszter fejéhez csaptak, csak leegyszerűsödött és materializált formája annak a kis mocskokból, cselekből, hazugságokból, animalitásokból kiverődött stilusnak, amelylyel más ponton svindlitzék ki maguknak a választójogot?

* * *

24 Zekkeli. Tehát egy államvasuti ellenőr a legnaivabb romantikusa, a legártatlanabb gyermeke ennek a városnak, mert képzelhető-e a bávaságnak — hogy ezt az orosz regényfordításokból ismert szót használjuk — nagyobb foka, mint hogy valaki újságírónak vallja magát, mikor van szolid és biztos polgári

foglalkozása? A sajtó varázsába szédült bele Zekkeli mester, aki még a magyar voltát is letagadta, csakhogy ujságírónak higgyék. Ó, romlatlan szent együgyűség, amely arra készítette a derék ellenőrt, hogy a »szabad kérem a jegyet« mondat esténként, kissé kibővítve, így variálja a bankettek rendezői előtt: »szabad kérem a szabadjegyet«, mekkora a te hatalmad békés filiszterek körében, akik nem a pezsgőtől rugnak be, de attól a gyönyörtől, hogy mint a sajtó képviselői emelkedhetnek szólásra. De a magyar bíróságokban nincs semmi érzék az ilyen nagyszerű romantika iránt és még kevésbé van az igazi ujságírókban, akik pofonnal fizetnek a Zekkeli-eknek. Ó, félreértett ellenőr ur, kibén egy elkésett Hugo Victor álmai égnék, hagyja abba ezt a hálátlan foglalkozást, annál is inkább, mert igazi ujságírók között nemcsak nem érdemes álhírlapírónak lenni, de nem is tanácsos.

* * *

X A dada. A nemes és előkelő Habsburgok szívére elegendő dicsérték már. Most, hogy középkori áhitattal jobbról-balról lemondanak címekről, hercegségekről és mindent a »Frauendienst«-nek rendelnek alá, sok szó esik erről. Mi itt másról akarunk megemlékezni. Heinrich Ferdinand főherceg, aki, mint őse Rudolf, csillagokat szeret nézni és igazi művész, mint ahogy eddig egy Habsburg se volt művész, idillien él a müncheni palotájában. Egy asszony van vele. A komornája, a dadája, aki születése óta nem hagyta el. Ő takarít rá. De csak egy hétig. A másik héten a főherceg takarít s a dada kényelmeskedik a kereveten. Együtt élnek, azaz együtt játszanak. Ha eddig kétkedtünk a főherceg művészváltában, ezután hiszünk benne. Ez egy művész ötlete. Mennyi frissesség s poézis lehet benne, hogy az életét meséskönyvvé, a szociálpolitikát pedig idillé tudja tenni.

SZINHÁZ.

A kis kávéház.

A párisi kiskávéházak élete más, mint a miénk. Ott csendesebben folydogál az élet, de talán intenzívebben. Kevésen látogatják. Van idő arra, hogy a vendég, a pincér, a kávé közeledjék egymáshoz, az öntő, kezében a tejes- és kávéskannával, beszélget, mi pedig fekete és konyak között elfecseghetjük egy-egy bensőbb titkunkat is. Annyi kultúra és raffinement közepette primitív, bizalmaskodó, majdnem falusi maradt a párisi kiskávéház. Amikor Párisban voltam, a város szívében, az *Odeon* mellett felfedeztem egy ily fészket, ahol körbe futó zöld diványok voltak, kis asztalok, kényelmetlen székek, a falon inga-óra, amely dallamosan ütött s a kávéház részeit ébenfába foglalt, ódon üvegajtók választották el egymástól. Este kilencz felé már alig-alig járt oda valaki. Hallani lehetett, amint csörrentek az üvegajtók, a pincér hozta a kávé, megzörrent a tálczán a kanál és a cukor. Künn, mint a macska, gubbasztott a kaszírón. Hangosan beszélt át az ötödik asztalhoz, ahol két kispolgár dominózott, rossz virsziniát rágva, és sört ivott. Iromba színeket viseltek. Suta eleganciával öltözködtek, mint a párisi szegény polgárok közül nagyon sokan. A kávéház kis szigetje körül pedig teljes hullámmázzal folyt az élet, autók túlköltekel, előadásról siettek haza vékony és finom nők, akik nem is sejtik, micsoda elhagyott zug mellett, a csend és a magány minő barlangjainál visz el az utjuk.

Az ember itt ül. Mit olvas? Természetesen Tristan Bernard-t. Aki Párisba érkezik, szeret párisinak látszani. Hamarosan megveszi egy utcza könyvárusnál Tristan Bernard-t és *Courteline*-t, akik a párisi intim élet legnagyobb krónikásai, könyveik a párisianizmus bibliái. A lapok hir-

rovatában gyakran találkozunk velük, minden adoma a nevükkel van összekapcsolva. *Courteline* szeret remetéskedni, halakra pécézni, vidéken kószálni. Tristan Bernard az igazi párisi, a kispolgárok figyelője, a zsványok és a kokottok költője, a grádicsosan nyírt fejek frenológusa. Humorista, aki életben is tréfa-csináló. Minden lépéséről tudunk. A szemfüles irodalmi riporterek folyton a sarkában vannak. Évekkel ezelőtt minden áldott nap feltűnt Tristan Bernard, a nagy, az imádandó, a gyönyörű író, a boulevard egy pontján, délután öt órakor, — napszállat idején — megállt egy ház előtt és órák hosszat mereven, rejtélyesen nézett egy ablakot. A *Gil Blas*-nak szemét szurt ez. Egyszerre csak megjelent a vezércikk: *Tristan Bernard observe*. (Tristan Bernard megfigyel.) Vajjon mit álkot? A kitűnő író bizonyára egy regényéhez vagy egy darabjához tesz előtanulmányokat, figyeli az élet titkait, a francia nemzet szivdobogva várja, mi kerül ki a tolla alól. Pár nap múlva kisült a rejtély. Tristan Bernard-nak kalandja volt. Egy nőcskét várt a körut sarkán, minden délután pont öt órakor, és a nőcske néha késve jött le, a fontoskodó irodalmi smokkók és a nagy-képű vezércikkírók pedig tévedtek. Én, aki nem vagyok az adomák kedvelője, szívesen elmesélem ezt s úgy érzem, helyén való ott, ahol Tristan Bernard fölényes, mosolygó művészetét akarjuk jellemezni. Az élete is csupa báj, meglepetésekre, parázs szenzációkra, groteszk humorra van beállítva. Együtt él a könyveivel, a ragyogó, bolond városával. Talán innen van, hogy az első hét végén mindenütt őt keressük a párisi utcákon, lessük, mikor tűnik fel magas, szakállas alakja a Boul-Miche-en, a montmartrei kabarékban, a szegényes külvárosokban, egy polgári család szobájában, vagy egy datolyásköfa bódéjában.

A *Hét* olvasói már ismerik őt. Több cikkben foglalkoztunk a humora mivoltával. Megirtuk, hogy a humora naturalista, a testünkön alapuló, egészen földi. A kellemetlen meglepetések, a kis és nagy pech-ek, a falnak neki-szaladó emberek kómikumán nevet ő, enyhe kárörömmel és gyengéden. Az *homme-machine* félszégeit látja. Bántja az embereket, de óvatos kézzel, mintha virágoknak ártana. A *Magyar Színház* új darabja zavartalan élvezetet hozott nekünk, a színészek, a kik *Hellai* Jenő kedves, csattanós szavait mondták, egytől-egyig helyükön álltak, a darab tempósan rohant előre s nem utolsó helyen kell megemlékeznünk a rendező *Vajda* László nemes és gondos munkájáról is. *Z. Molnár* László, akit régóta megkülönböztetett szeretettel szeretünk, egy kis pinczéért játszik, elmélyült humorérzéssel, meghatóan. Ez a kis pincér egy örökségbe csöppen bele s aztán mégis ottragad a kiskávéházban. A pincérnek álmai vannak, hogy majd így-ugy virágot tűz a gomblyukába, sétálni megy, lengeti a keztyűjét, udvarol a nőknek, ez azonban nem sikerül, a ravasz szerződés, amelyet a gazdája aláíratott vele, fogva tartja. Egy pályán toporzékol három felvonáson keresztül. Most urnak akar látszani és pincérnek nézik, máskor pedig, amikor mindenáron pincér akar lenni, urnak tekintik. Semmire nem sikerül neki. Tristan Bernard humora mindig az, hogy tévedünk, a földre pottyanunk, nem sikerül valami. Az *homme-machine* nem jól működik. Nem akarjuk elfakítani a harmónikus vigjátékot glosszákkal. Nézzük meg és mulassunk a villámló helyzeteken, az Őt Orosz Nővéreken, a hisztériás, vén artista-nőn, aki dzsiu-dzsicu-fogással teremt a földre egy vidéki francziát, és tapsoljunk *Forrai* Rózsának és *Dobi*-nak, a dörgedelmes francia tábornoknak. Mégse mondjuk erre a könnyed darabra, hogy könnyű. Mögötte Tristan Bernard áll fájdalommal mosolylyal és egy világnézet mélysége, hogy szomorú, badar és furcsa az élet, amelyben minden öt percben kellemetlen szenzáció ér bennünket és igazán semmire nem sikerül. Aki ismeri Tristan Bernard-t, tudja, hogy mi a különbség szellem és viccz, humorista és clown között...

K. D.

A vidámság gyásza. Akiket az ember csak mosolyogni, kacagni, mókázni, az élet vidámságaival játszani látott, azokat olyan nehéz, olyan megrázóan szomorú elképzelni a ravatalon. Valaki, aki még tegnap ott kacagott előttünk a színpadon, aki számunkra mindannak a megmentésítője volt, ami csak jókedvű, mosolygós és minden fentartás nélkül mulatságos ebben az életben, egyszerre vonaglik egyet-kettőt és átváltozik a legnagyobb és örök tragikumnak, a halhatatlan szomorúságnak, a halálnak a képviselőjévé, — milyen borzasztó ez az alapjában véve nagyon közönséges és nagyon mindennapi ellentét. Az ember egyszer csak azt olvassa: Kovács Mihály meghalt, vagy: Papir Sándor meghalt, és — Istenem, ebben pedig semmi különös nincsen — az első pillanatban el se akarja hinni. Milyen fájdalmas és milyen kinos dolog és milyen megborzongatóan szomorú, amikor úgy, egyszerre, eltűnik az életből, a mi életünkben egy darab humor, egy darab jókedv, egy része annak, ami az életünket kellemessé teszi és ami néha elfeledtetni velünk, hogy ezen a szomorú világon más is van, mint pattogó ritmusu muzsika, vig és kedves angol operett és egy groteszk alak ott a színpadon, aki még groteszkebbül jár valami kacagatóan furcsa néger tánczot. Mert Kovács Mihály és Papir Sándor ezt jelentették nekünk és még egynéhány ezer, vagy tizezer embernek ebben a városban: a színpadot, ahol minden világos, rózsaszínű, az operettet, ahol nem veszik komolyan az életet és amelyet szintén nem kell komolyan venni, egy csomó kellemes keringőt, kuplét, vagy tánczot: humort, drága, kedves, kincsnél ritkább és elragadó humort. Kovács Mihály: ah igen, a Monckton-operettek, Sidney és Sullivan, a néger-táncz, mennyi groteszk figura, mennyi ötlet és mennyi tudás, mennyi munka és kigondolás és mind csak azért, hogy kacagjunk, egyetlen pillanattig kacagjunk. És Papir Sándor és azok a mulatságos félszeg öregek a színpadon, a szerelmes gépemberek, a furcsa, nehézkes és szögletes mozdulataikkal, — mindez nem lesz már, vagy ha lesz is, nem Papir Sándor fog kopasz fejjel szerelmet vallani és nem Kovács Mihály fog kuplét énekelni.

ZENE.

Mignon a Néporában. Az Opera Comique számára készült, amely irtózik a tragikus befejezésektől. Semmi köze sincs Goethehez. Cypriani marquis bizonyára tiltakoznék az ellen, hogy Lotharióval téveszszék össze, Philine vérbeli koloraturaénekesnőként ugrott ki Carré és Barbier urak fejéből és Mignon, Mignon egy jó franczia szerep. A híres románc is franczia versre készült, amelynek egészen más a metruma, mint a németé. Amikor Mignon, a második felvonásban, azt kérdezte a tükörről: Mignon vagyok-e még, teljes joggal kiálthatta vissza a nézőtérrel egy német hazafi: Már nem! Mindez persze mit sem von le abból a sikerből, amelylyel Thomas apó dalművét az egész világon és újabban Budapesten is adják. A nagyközönség nem olvassa Goethét és a házasságot tartja az egyedül kielégítő és megnyugtató megoldásnak. A Népopera játszsza újabban e darabot, frissen, elevenen, ötletesen, mintha csak tegnap lett volna legelgerső előadása. Mi, akik megszoktuk, hogy az Operaházban a zenekar leverklizze a szólamokat, a kórus szinte undorral fujja a mondókáját és a magánszereplők gögösen és szándékos hanyagsággal énekeljék az egyszerű melódiákat, mintha szégyenkeznének, hogy efféle vieux jeu-kben lépteti föl őket az igazgatóság, élvezettel szívtuk be a bájos és érzelmes muzsika diszkrét parfümjét, őszintén csodáltuk a nemes invencziót, a választékos izléssel párosult rutint, amely e zenét megóvta a hervadástól, és felfedeztük a látszólagos banalitások mögé rejtett finom ötleteket. Mindezt az előadásnak köszönhetjük, amelynek folyamán a kotta, e drága

préselt virág visszanyerte eredeti színeit és illatát és egy csepp sem csodálkozhatunk, amikor a majdnem félszáz éves Mignon újra meghódította a közönséget. Egy csapásra háromezer embert. Mignon rediviva.

Művészet.

A jubiláris tárlat.

Kissé szokatlan, de mindenesetre kellemes szenzáció, hogy a Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállítása, amely arra volna hivatva, hogy lezárja és kifejezze az egyesület félszázados munkálkodását, tulajdonképpen kezdetet jelent. Ez a kiállítás nem szimbolizálja a csúcst, amelyre felérkezve vissza lehet pillantani a végigjárt utra és el lehet gyönyörködni annak átélvezett szépségein, ez a kiállítás nem aláhúzott ismételése annak a programnak, amelyet a Képzőművészeti Társulat idáig is mindig követett, ez a kiállítás nagyon szép, nagyon sikerült, de mindenesetre egészen más, mint azok a kiállítások, amelyekben az egyesület mindeddig kifejezésre juttatta a maga törekvéseit. A jubiláris dátum egyszersmind változást is jelent az egyesület életében és jellegében, működésének iránya és külső képe éppen a nevezetes évfordulón öltött új vonásokat, s ezen a kiállításon a Képzőművészeti Társulat nem annyira az érdeműs agg, mint inkább a sokat ígérő ifjú maszkjában kerül elénk. A változás, amelynek öröndetes voltahoz kétség nem fér, elsősorban művészetpolitikai. Sajnálom, hogy erre a megállapításra kell jutnom, de kénytelen vagyok vele, mert a fejlődés, amely ezen a kiállításon az elődjével szemben kétségtelenül kifejezésre jut, nem annyira a magyar képzőművészet, mint inkább a Műcsarnok életében állott be, a magyar művészetről mindig tudtam, hogy ilyen erős, ilyen nagyszabású és csak sajnálni lehetett, hogy ez az erő és ez a nagy stílus nem a Műcsarnok kiállításain nyilatkozik meg. Nem akarom felszakítani az immár behegedt sebeket, de egészen bizonyos, hogy ennek a jelenségnek nem annyira a magyar művészet, mint inkább az egyesület politikája volt az oka. Most végre, a félszázados jubileummal egyidejűleg elmúlt az akadály is, amely a magyar művészek jórészét a Műcsarnok termeitől távol tartotta s ezen a szabaddá tett úton jutott el a téli kiállítás mostani tagadhatatlanul nagy sikeréhez. Örömmel és teljes elismeréssel kell hogy üdvözlöjünk tehát azt a fiatal, életerős gondolatot, a kettős zsűri gondolatát, amely ezt a sikert lehetővé tette.

Ami már mostan a magyar művészet dolgát illeti, ebben a tekintetben, eltekintve egyes kivételektől, nem kaptunk nagy szenzációkat, de nem is volt szükségünk ilyenekre. Teljesen meg vagyunk elégedve azzal, hogy napfényre kerültek azok a nagy kvalitások, amelyeket mi idáig is nagyon jól ismertünk, azzal, hogy a magyar művészi talentum egy ilyen nagyméretű és nagyértékű kiállításban együttes és éppen azért impozáns erővel ad bizonyosságot a létezéséről. Ebben a kiállításban már igen nagy számban kerültek napvilágra azok az értékek, amelyek az egész világon a legelső, legbecsültebbek közé tartoznak, amelyek alkalmasok arra, hogy felébresszék bennünk az öntudatot és a büszkeséget. A magyar művészi szellem ilyen megnyilatkozása s az arra következő elcsodálkozás, tisztelet és öröm örök emlékeztetővé teszi a Képzőművészeti Társulat félszázados ünnepét.

Ismétlem: azok a művészek, akik most kezétfogva bámolatba ejtik a magyar publikumot, régen itt élnek, dolgoznak, alkotnak közöttünk, s csak a viszonyok okozták, hogy az értékük nem nyilatkozhatott meg olyan impozáns

fensőbbiséggel, mint a milyenről a modern téli tárlat fogalmat nyújt. Hiszen a kiállításon szereplő nevek jórésze régen ismert, régen becsült, régen ünnepelt. Manapság már egészen mesebeszéd az az állítás, hogy a magyar művészetnek nincsenek tradíciói. Szó sincs róla! A legutóbbi évtizedek termésének bősége és sulya kipótolta a százados mult hiányát s ma már egy tiszteletreméltó, érdemes veterángárda áll a magyar művészet hátterében, amely ha években nem is, de érdemekben annál idősebb. Ezek azok az emberek, akiknek a nevét halljuk, ismerjük esztendőök óta s ez a név olyan tiszta csengésű, mint a legjobb arany. Ezeknek a művészeknek a képei most ismét ott lógnak a termekben és ezek teszik annak első díszit. *Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József, Kriesch Aladár, Csók István, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Katona Nándor, Kosztolányi-Kann Gyula, Iványi-Grünwald Béla, Telcs Ede*: körülbelül ez az a díszes névsor, amely hozzá illő monumentalitással reprezentálja a magyar művészet megállapodott értékeit most is, mint ahogy annyiszor reprezentálta a múltban. Ők a készek, a férfiak, a kiforrottak, akik sok küzdelmes harcz után már megtalálták a maguk útját és biztos diadallal haladnak azon egyre tovább, egyre magasabbra.

Ez a generáció idáig nem tudta megtalálni az érvényesülés útját, a Mücsarnok termeit többé-kevésbé elzárták előle a konzervativizmus sánczai, de most végre a forrásnak indult ujjor szétfeszítette az abroncsokat és elárasztotta mámoros nedvével a magyar kultúra termőföldjét. Maga a fiatalság találta meg a módot, amelylyel az idősebbek megsértése nélkül kifejezésre juttathatja a maga akarásait, övé a kettős zsüri gondolata, és így történhetett, hogy a jubiláris kiállítás fázós decemberben, kopasz fák között verőfényes tavaszi ünnep s a fiatal magyar művészet a jövő magyar művészet ünnepe.

Nagyon természetes, hogy daczára annak az erős lendületnek, amelylyel a fiatalság az idej téli tárlatát még nem látott magasságokba emelte, a kép még sem egészen teljes, egyéni okok és elkerülhetetlen véletlenek nem engedhették, hogy hibátlanul adja vissza a magyar művészet arcát. S így történt az is, hogy a művészet három testvérleánya nem tölt be egyenlő szerepet: az építészet majdnem teljesen elmaradt, a szobrászat és a festészet között pedig szintén felhomlott az egyensúly, még pedig ezuttal csodálatosképpen az előbbi javára. A magyar szobrászat egészen meglepő, szenzációsan magas értékekkel jelent meg a téli tárlaton s ez a meglepetés annál frappánsabb, mert mindeddig mostohagyermek volt a Mücsarnok kiállításainak. *Körmendi Frim Jenő, Szentgyörgyi István és Csikász Imre* azok, akiket elsősorban akarunk említeni, de rögtön utánuk következnek a többiek is: *Lányi Géza, Mester Jenő, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Reményi József, Beszédes J. László, Telcs Gina, Hivős László*. Ennek a kemény, erős csoportnak az alkotásai körülbelül egy irányt jelölnek, egyforma törekvésekről adnak számot és meggyőznek arról is, hogy a magyar képfaragás olyan uton halad, amely feltétlenül elvezet a biztos diadalhoz.

A festészet képe már nem ilyen egyenletes, talán az érdeklődés, a résztvevés nagyobb terjedelménél fogva sem. A pikturában sokkal differenciáltabbak a törekvések, sokkal számosabb irányban áradnak szét, de minden iránynak megvannak a maga zseniális képviselői. A rajzolás finom mestere: *Vadász Miklós* itt is nagyon előkelően van képviselve, az impresszionista tájkép csodálatosan erős kifejezésre talált *Székhely Andor, Vielowszky Béla, Kövér Gyula és Mikola András* alkotásaiban. A portré különösen sok talentumot kötött le magának; *W. Gyenes Gitta, Zádor István, Zichy István gróf, Plány Ervin, Somló Lili, Schossberger báróné, Gyenes Lajos* ezek közül a legerősebbek. Egészen új formában mutatkozik a nagyon tehetséges

Romek Árpád s a legmodernebb tendenciáknak figyelemreméltó képviselői *Bató József, Jakobovits Arthur és Kádár Béla*. Ez a névsor azonban korántsem foglalja magában mindazokat, akik az érdemeiknél fogva beletartoznának. Nagyon nehéz dolog lenne a tavaszi virágzásban pompázó fának minden egyes szirmát megszámlálni. Meg kell tehát elégednünk azzal, hogy szívből gratulálunk a magyar művészetnek, amely ezt a virágbaborulást megérhette.

Jean Preux.

IRODALOM.

Az asszonyok rágalmozója. (Pakots József novelláskönyve.)

Pakots József régi kedves ismerőse a magyar olvasóközönségnek. Könnyed, elmés és stílusosan fordultatos történetei folyamatos és a legtökéletesebb rutinra valló elbeszélő készsége egy csapásra ismert és kedvelt tárczairóvá tették s most kötetben összegyűjtött novellái mindenképpen igazolják azt a szimpátiát, amelylyel írásai eddig is találkoztak. Ezeken a történeteken keresztül átérzik egy előkelő, finom és elmés egyéniség karakterisztikuma, aki diszkrét tud maradni akkor is, mikor a történet veszedelmes utakra csábítja az író. A hősei a legtöbbször asszonyok, ideges, nyugtalan, szerelmes asszonyok, akiknek lelkébe sokszor drámai erővel markol bele. Befejezett, kész, kiforrott novellista Pakots, akinek történetei nemcsak az alapos lélekismerőt és megfigyelőt, hanem a gondos stilisztát is elárulják. Talán egyetlen hibája, hogy ez a mindig rendelkezésre álló készség olykor szinte a túlságig kiéleződik nála s hogy úgy mondjuk, túlságosan novellának, elgondolt, kerek mesének érezzük egyik-másik dologát. De ezt leszámítva, Pakots könyve egészben kedves és értékes nyeresége az újabb novellairodalomnak, leszámítva a címlapját, amely a legnagyobb tulzással sem mondható izlésesnek.

Új könyvek.

Hajnik Miklós: Mesék mosolygó halottakról. Singer és Wolfner. Ára 3.50 K.

Sebők Zsigmond: Dörmögő Dömötör utazásai. Tull Ödön rajzaival. Franklin-Társulat. Kötve 7 K.

Benedek Elek: Nagyapó mesél Évikének. Lampel R. (Wodianer F. és fiai) r. t. Kötve 5 K.

Schmitt Jenő Henrik három előadása. (Tolsztoj, Nietzsche, Ibsen.) Ifj. Nagel Ottó bizománya.

Legioner (Gerenday László): A sivatag mesél. Az »Élet« kiadása. Ára 2.50 K.

Ády Endre: Új versek. Harmadik kiadás. Pallas.

Dr. Schmidt Béla: Az Élet. Bevezetés a biológiába. Márványi Arthur kiadása. Maros-Vásárhely. Ára 2.50 K.

Zsoldos László: Három királyok. Regény. Kertész József könyvnyomdája. Ára 5 K.

Márkus László: Attila. Dráma 3 felvonásban. Singer és Wolfner. Ára 2.80 K.

Molnár Ferencz: Józsi és egyéb kis komédiák. Harmadik kiadás. Márk Lajos rajzaival. Franklin-Társulat. Ára 3 K.

Herczeg Ferencz: Mesék. Mühlbeck Károly rajzaival. Singer és Wolfner. Kötve ára 8 K.

Tabéry Géza: A néma harcz. Rényi Géza bizománya.

Porzó (Ágai Adolf): Utazás Pestről — Budapestre 1843. 1907. Harmadik kiadás. Pallas. Ára diszkrétben 14 K.

Pap Zoltán: Muzsikaszó, regény dalban. Kiadja a Petőfi-Társaság. Ára 120 K.

Kóbor Viktor: Álmok hercege. Taizs József. Pécs.

Gonda József: Semper idem. Tevan Adolf. Békés-Csaba.

Borsszem Jankó naptára XLIV-ik évfolyam. 2 K.

HETI POSTA.

Ama tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése december végével lejárt tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hovaelőbb megújítani sziveskedjenek.

Gamma. Nincs helyreigazítani valónk, mert B. M.-ről egyetlen szóval sem mondtuk, hogy kongreganista.

Szeged. F. Minden beküldött kéziratot átolvasunk. Sokszor sajnáljuk, hogy ennyire lelkiismeretesek vagyunk, de arra gondolunk, hátha mégis kihalászzuk a kézirat-tengerből azt a zsenit, akit a Tudományos Akadémia is csak azért vár, hogy agyonüthesse. Önnek nincs oka félni.

S. A. Soká kell várakoznia. Ha nincs türelme, hagyja nálunk a kéziratot.

Zefir. Próbálja meg. Levele nem biztat azzal, hogy a kísérlet sikerülni fog. Csütörtök reggelig.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

A női divat terén **szenzáció**

ZOLTÁN

Dezső és Társa női divatáruháza Budapesten, Váci-utca 52. sz., az Angol kisasszonyok templomával szemben

Estélyruhák, köpenyek, kosztümök, bluzok, pongyolák

Szoliditás! Olcsóság! Elegancia!

Reprodukciók, fotografiák, kópiák,

régi és új műalkotásokról Gazdag E. műkereskedésében, Budapest, IV., Kigytér 5. szám, Párisi udvar, a Belvárosi takarékpénztár épületének átjárójában.

Francia impresszionisták.

A párisi Druet-czég kiadványainak egyedül jogosított elárúsítója Magyarországon és Ausztriában.

MATTONI-FÉLE

GISSHÜBLER

természetes
égyvényes
SAVANYÚVIZ.

Pannonia-szálloda

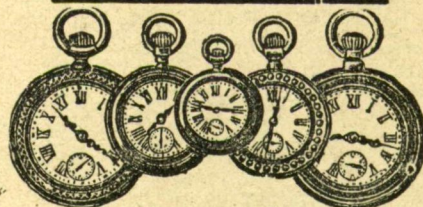
Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett.

Pontos és legjobb

ÓRAK

5 év jótállás mellett 5

evőeszközök, nászajándékoknak való
iparművészeti ajándékok,

ékszerek, ezüstművek

részletfizetésre is.

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok - Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

műrás
Budapest, Erzsébet-körut 29. sz.

TÖRLEY

Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank

Alaptőke
5000000 Kor.

Központ, áruosztály és jelzálogosztály
Budapest, V., Dorottya-utca 6. szám.

Tartalékalap
1200000 Kor.

Fiókok Budapesten: Lipótváros, Terézváros, Erzsébetváros, Józsefváros, Ferencváros, Rákóczi-ut és Budán Margit-körut. **A vidéken:** Fiume, Kassa, Kolozsvár és Pozsony.

KUTNEWSKY GYÖRGY BUDAPEST, IV. KER.,
DEÁK FERENC UTCA 15.

jövő év tavaszán *saját házába*
költözik, ebből az alkalomból
nagy karácsonyi

SZŐRMEÁRUVÁSÁRT RENDEZ

melyen tetemesen leszállított áruk mellett az egész
szőrmeáru-készlet kerül eladásra

Különlegesség: *Szőrme-paletók és*
posztó-paletók szőrmebéléssel.

A fiumei rizskeményítő
a legjobb!

Mindenütt

VÉDJEGY

kapható!

Különlegesség:

Fiumei fénykeményítő táblácskáiban.

10 KIÁLLÍTÁSON
ELSŐ DIJAKKAL KITÜNTETVE.

PESTI MAGYAR **ALAPÍTOTT: 1841-BEN.**
KERESKEDELMI BANK
BUDAPEST. **RÉSZVÉNYTŐKE 50 MILLIÓ KORONA.**
TARTALÉKALAPOK kb. 72 MILLIÓ KOR.

Főintézet és igazgatóság:

V., FÜRDŐ-UTCZA 2 SZ.

Váltóüzlet:

V., FÜRDŐ-UTCZA 2 SZ.

*** TIZENÖT FIÓKOSZTÁLY A FŐVÁROSBAN, HÉT FIÓKOSZTÁLY A VIDÉKEN, ***
AFFILIÁLT INTÉZETEK MAGYARORSZÁG ÉS A BALKÁN NAGYOBB VÁROSAIBAN.

HELLIOS

AUTOMOBIL-FORGALMI RÉSZVÉNY-TÁRS.
BUDAPEST, V., BÁLVÁNY-UTCA 12.
TEHERAUTOMOBIL ÉS SZEMÉLYAUTOMOBIL FUVARÓZÁS

RENAULT a világ elismerten legtekélyesebb márkája. A nemzetközi versenyek győztese.

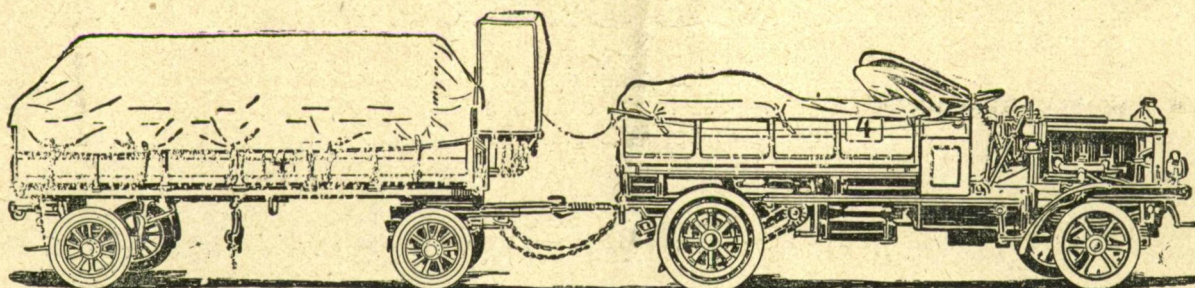
OPEL a legtekélyesebb német gyártmány. A Prinz Henrik-turaut és az Ostend-Boulogne stb. nagyversenyek győztese.

BÜSSING-teherautomobilok. A nemzetközi teherautomobil versenyek győztese.

BÜSSING-motoromnibuszok. A legtekélyesebb üzemű közlekedési eszköz úgy városban mint vidéken.

A HADÜGYI KORMÁNY

pártolja a teherautomobilok, illetve motorvonatok meghonosítását, mert a vevőnek **4000 korona szubvenciót** és **5 vagy 6 éven át 10.000 K-át** évi 1000 koronát és 6000 korona üzemdíjat fizet, összesen tehát

A szubvenciós típusu Büssing automobilvonat.

Michelin és Continental pneumatik-raktár. ♦ Tágas garage. ♦ Mindennemű auto-kellékek és alkatrészek Modern javító-műhely elsőrendű szakmunkásokkal. ♦ Gépkocsik teljes üzemben tartása évi átalányért.

A szubvenciós vizsgaversenyut alkalmával

5000 kilogramm hasznos sullyal, több mint 2000 kilom. uton Wientől—Magyarországon, Szilézián, Morvaországon, Csehországon, Felső-Ausztrián, Stájerországon át vissza Wienbe két

Büssing-tehervonat

a szubvenciós feltételek pontos betartásával úgy a SIKON, mint a HEGYEKRE csekély benzinfogyasztással, minden segítség és javítás nélkül első helyen vezetett. ::

☛ Telefonon (73—65 és 91—57) a kocsik bárhová megrendelhetők. ☛

A legkisebb megrendelést is forduló postával, utánvétellel teljesítjük!

A nő tragédiáját

még nem irták meg, azonban nagyon gyakran találkozunk ezen tragédia megrendítő fázisaival az élet színpadján. Mennyi boldogsága egy nőnek, mennyi lelki öröme szenvedett hajótörést

egyetlen szépséghibáján

mely arcát vagy keblét eltorzította. Ilyen esetekben a „corriger la fortune“ nemcsak megengedhető, hanem egyenesen kötelesség. Korrigáljuk szerencsénket és megbízható szerekkel kényszerítsük a természetet, hogy hibáját jóvá tegye. Ebből az alkalomból hölgyeinknek egy

édes titkot

súgunk, egy titkot, mely már rég nem titok többé, ugyanis hogy a

Diana szépitőszerek

a legjobbaknak bizonyultak és minden művésznő által az összes kozmetikai szerekkel szemben előnyben részesülnek, mert az arc- és kéz-bőrön a legkisebb foltot is eltávolítják és a női szépséget legtokéletebben érvényre juttatják.

Egy üvegtégely DIANA-crém (nappali és éjjeli használatra)	1 kor. 50 fill.
Egy üvegtégely DIANA-crém (csak éjjeli használatra) . . .	1 kor. 50 fill.
Egy nagy darab DIANA-szappan	1 kor. 50 fill.
Egy doboz DIANA-PUDER szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsza, vagy sárga színben) . .	1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógytárakban, drogeriákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

Erényi Béla gyógyszerész

Budapest, VII., Károly-körút 5. szám.

A legkisebb megrendelést is forduló postával, utánvétellel teljesítjük!